

ММ i СВІТ

WE AND THE WORLD

УКРАЇНСЬКИЙ
МАГАЗИН

Nous
et le monde

Revue Ukrainienne

Editor:

M. Kolankiwsky
278 Bathurst St.
Toronto, Ont.
Canada

25 c.

P. 8

ТРАВЕНЬ — MAY

1957

Редактор і видавець: Микола Колянківський

Адреса для редакційної й адміністративної кореспонденції (вплата грошей): M. Kolankiwsky, 278 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada

З М І С Т:

Солодкий сон кохання
Тереса Нойман
Такий то був О. Вишня
Сліди "сніжної людини"
Подорожуємо по Бразилії
Тому п'ять років помер проф.
Күзеля
Як орієнтуються тварини?
Там стояли наші кораблі
Дещо про бібліотеки
З історії поштових марок
Як німі написи заговорили
Династія парфумерів
"Черрі Блоссом" баль
Спортове весілля століття
Проблеми вивчення атому
Злочинці — герої
Чорні жиди із Кокін

ПРЕДСТАВНИЦТВА

ARGENTINA: "Peremoha", 25 De Mayo 479, Buenos Aires

AUSTRALIA: Fokshan Library and Book Supply, 1 Barwon St., Glenroy, W. 9, Vic.

BELGIQUE: Ihnat Stachij, Esneux en Liege

BRAZIL: Mrs. I. Lisynetskyj, Cx. Postal 428, Ponta Grossa, Parana

ENGLAND: S. W. Shewchuk, 73 Kensington Park Rd., London, W 11

FRANCE: Kolankiwskyj Mykola, 186 Bld. St. Germain, Paris VI, c. c. 876771

GERMANY: Fr. M. Harabatsch, Muenchen 23, Gundenlinden St. 13/O

VENEZUELA: Mrs. K. Kolankiwsky, Caracas, Av. C. Aosta, Edif. Claviere # 16, San Bernardino.

ФОТО НА ОБКЛАДИНЦІ: Гарненька торонтонська моделька — панна Оля Верес демонструє великодні писанки (світл. Біл Гедс). Хоч народилась у Канаді, вона говорить укр. мовою і читає "Ми і Світ".

* * *

Річна передплата: для Англії й Австралії — 1 фунт, для Бельгії — 100 б. фр., для Франції — 1000 фр., для Німеччини — 10 ДМ., для Аргентини й Півд. Америки — 40 арг. пезів, для Півн. Америки, Канади й всіх інших держав — 3 ам. долари. **Ціна одного числа: 25 центів.**

Ціна 1 стор. оголошень: 60 дол., пів стор. — 30 дол., чверть стор. — 15 дол., найменше оголошення фірм — 5 дол.

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa.

Крішан Чандар

СОЛОДКИЙ СОН КОХАННЯ

Рафі дуже любив Нілу. А втім, він усе любив. Коли він бачив, як пурхає в саду сорокати й метелик, його охоплювала така хвиля радості, що він з криком біг до нього, толочачи квітки. Любив він і персики, і яблука, і темночервоний виноград. Любив няню, маму й тата. Та Нілу він любив особливою любов'ю.

Ніла — дочка посильного Фатахдіна — була на рік старша за Рафі. Мабуть тому вона і не звертала на бідного Рафі ніякої уваги. Можливо, на те була ще й інша якась причина, але Рафі, про неї не знав. Одне було цілком ясно: Ніла не помічала його. Вони не промовили одно до одного ані словечка, проте, коли Ніла проходила повз Рафі, що траплялося досить рідко, то йшла вона з гордо піднесеною головою, стріпуючи своїм кучерявим волоссям. Бідлашному Рафі було дуже тяжко в такі хвилини. Ніла, сміючись, встрявала в розмову з кожним пастушком з їхнього маленького села, але

Рафі не судилось зазнавати цього щастя.

Якось Рафі прийшов на берег річки до того місця, де вона, оминаючи гору, повертає на південь. Там він побачив групу дітей, що гралися під величезною кокосовою пальмою. Одні з них запускали змія, другі грали на флейті, скликаючи овець та кіз, що розбрилися, треті хлюпалися в блакитній прозорій воді. Віддалік кілька дітей споруджували з піску будинок. Серед них була Ніла. Рафі підійшов до них і вони почали гратися разом. Але не відомо чому Рафі і Ніла не промовили одно до одного жодного слова. Потім Ніла й Кетхрі побігли до гойдалки і почали гойдатися. Рафі з подивом і страхом дивився на дівчаток: він боявся навіть сідати на гойдалку.

Раптом Садик, той, що грав на флейті, запропонував йому: "Давай погадаємось на іншій гойдалці!"

Рафі довелося погодитись, особливо тому, що Ніла зішла з гойдалки і, посміхаю-

чись, стояла поруч. Рафі з острахом заліз на гойдалку, але він не знав, як треба розгойдувати її. Довелося просити, щоб його розгойдали. Це викликало в дітей веселий сміх. Рафі здалося, що голосніше за всіх сміється Ніла. Зробилося соромно, він зіліз із гойдалки і поплентався додому.

Ніла часто приходила до них: іноді для того, щоб принести ласощів мамі, іноді, щоб узяти пару білизни, іноді, щоб віддати спілі горіхи, які росли на деревах на подвір'ї її дому. Рафі дивився не неї віддалеки. Часто ночами, коли няня розповідала йому дивовижні історії про чарівних красунь, він думав про те, чи вони такі вродливі і гордовиті, як Ніла, чи ні. Але спитати про це в няні не наважувався.

Він мріяв: "Які червоні в неї щоки та губи! Не те, що в мене! От, коли б я став таким же вродливим, як Ніла, невже вона і тоді не заговорила б до мене?"

Ця думка виникла в нього саме тієї хвилини, коли він їв спілі ягоди самбалю.) "Які вони гарні!" — подумав він і почав натирати собі щоки, підборіддя та губи соком цих ягід. Але раптом він побачив гарного метелика і забув про Нілу.

В день свята ід²) дочка Фатахдіна, як звичайно, прийшла в дім Рафі й принесла в хустці абрикоси. Рафі грав-

ся в саду, біля паркана. Він ламав жасміновий цвіт, збираючись сплести з нього гірлянду. Коли Ніла, повертаючись додому, проходила мимо садочка, вона побачила Рафі, що примостився під парканом, і зупинилась. Рафі, поринувши в роботу, не помічав її. Ніла зірвала з куща гілку. Рафі підвів голову. Його обличчя почервоніло від хвилювання. Він підійшов до паркана.

Ніла спитала:

— Як тебе звати?

— Рафі?

— Рапхі? Що це за ім'я?

Ніла задерла вгору свій малесенький носик.

— Та ні, не Рапхі, а Рафі!

— А мене звати Ніла. Ми жимемо отам за горіховими деревами.

Рафі сказав:

— У нас є смачні абрикоси.

— У нас абрикоси теж смачні, — відповіла Ніла, і, труснувши головою, додала: — Ні! Наші абрикоси солодші.

Рафі, трохи помовчавши, сказав:

— Я можу розгойдуватись на гойдалці!

— Правда? — недовіжливо перепитала Ніла.

— Я можу видертися на всяке дерево в нашому саду.

— Невже?

— Я... я можу сплести гірлянду з жасмінового цвіту. От, подивись!

Ніла сказала:

— А моя гірлянда буде ще гарніша. Дай мені квітів.

Рафі взяв Нілу за руку і допоміг їй перелізти через паркан. Обоє заходилися плести гірлянду. Раптом Ніла розміялася.

— Що з тобою? — здивовано спитав Рафі.

Ніла, сміючись, відповіла:

— Я ж казала, що ти не вмієш плести гірлянду. Хіба ж це так?

Рафі не втримав і штовхнув Нілу. Ніла заплакала. Рафі занепокоївся. Що робити? Якщо мама дізнається, що він штовхнув Нілу, йому добре перепаде. Він почав утішати Нілу:

— Послухай, Ніла, перестань плакати! Я ж кажу тобі, перестань! Знаєш, у мене є багато метеликів. Вони лежать вдома, в коробці. Хочеш, я віддам їх тобі? Візьми їх, тільки не плач. Підожди, я зараз принесу коробку.

Рафі побіг додому, приніс коробку, відкрив її і поставив перед Нілою.

— Які ж в них гарні крильця, ти тільки поглянь! Ніла, не плач, візьми всі ці квіти й гірлянду також!

Рафі надів на шию Ніли дві гірлянди. Ніла плакала і сміялася.

Від того дня Ніла і Рафі були нерозлийвода. Вони разом зривали з кущів ягоди самбалу і їли їх, ласували виноградом, гралися під го-ріховими деревами, що ро-

сли на подвір'ячку в Ніли, в улюблені дитячі ігри. Вони бігали разом з пастушатами по берегу річки, гойдалися на гойдалці, слухали флейту. Іноді вони гралися у весілля. Рафі був женихом. Ніла — нареченою, а маленькі пастушата з долини — учасниками весільної процесії. Вони здіймали страшенний гамір, граючи на паперових барабанах. От було сміху та втіхи!

Якщо Ніла, бажаючи подражнити Рафі, погоджувалась стати нареченою якогось іншого хлопчика, Рафі сердився і кидав гру. Довго Нілі доводилося упрощувати розгніваного Рафі і давати йому найсуворіші клятви!

Минуло три роки. В прекрасній долині двоє чистих дітей бачили солодкий, світлий сон кохання. І сон цей був такий чистий, немов гірський струмок, а кохання — таке високе і ясне, немов зірки.

І раптом сон урвався: Рафіного батька — ревизора перевели на роботу в інший район. Рафі й Ніла прощались одно з одним, і в кожного з них серце тріпотіло, а на очі набігали сльози. Рафі в цей час розлуки віддав Нілі те, що було для нього дорожче за життя: ніж з гострим блискучим лезом, рукоятка якого була інкрустована перламутром. А Ніла?.. Вона віддала Рафі своє намисто з зелених каменів, з

яким ніколи не розлучалася. Жодного слова не було сказано між ними. Та коли до Рафі підвели коня, Ніла розридалась. Рафі стало нестерпно тяжко, але він стримався, затамував ридання, що готові були вирватись з його грудей і, одвернувшись, почав дивитись на небо, по якому, доганяючи одну одну, линули білі хмаринки.

Минуло ще тринадцять років, і от знову Рафиного батька перевели в ту мальовничу долину, де жила Ніла. В душі Рафі раптом прокинулися згадки про золоту пору дитинства, сповнену чистої радості. Чи забув він Нілу?

Студентське життя в коледжі примусило його забути картини дитинства. Чи любив він Нілу, як і раніше? Рафі не міг твердо відповісти на це питання. Можливо, він забув Нілу, але не зовсім. Намисто з зелених каменів зберігалось в нього, і ні за які гроші він не погодився б з ним розлучитися. Навіть у веселі години, проведені із товаришами, він пам'ятав про Нілу. Пригадуючи дитячі ігри, він посміхався. Який чудовий то був час! Хоч не було тоді ні гокею, ні футболу, ні тенісу, але скільки привабливості, сміху, радості було в їх іграх!

А Ніла, ця маленька дівчинка, помість чортеняти з

гурією, що так смішно калічила слова і так весело сміялася? Що з нею сталося? Він запам'ятав Нілу такою, якою бачив під час їхнього прощання: маленьким дівчатком, яке плакало, дивлячись на нього, і витирало сльози своїми дитячими кулачками. Такою вона й залишилась у його уяві.

Сам він став юнаком, волосья його батька посріблила сивина, а грушеві саджанці в саду, такі тоненькі та ніжні колись, тепер перетворилися на величезні дерева, що простягають до неба свої віти.

Він читав книгу, примостившись в саду під деревом, коли хтось підійшов і зупинився біля нього. Так, то була Ніла — втілення молодості, вроди, краси. На її вустах сяяла спокійна, ясна, мов соняшний промінь, посмішка. Вона тримала на руках усміхнену дитину.

Рафі підвівся. Ніла спитала:

— Чи пізнаєш мене, брате?

У Рафі вихопилось:

— Ніла?

Ніла засміялась. Ні, це засміялась не вона, а та красуня, що стояла перед ним. Дитина, зустрівшись очима з Рафі, почала лопотіти щось дуже веселе, мовою зрозумілою тільки їй одній.

Рафі спитав:

— Це твій маленький? Як його звати?

J. BOYKO

**Real Estate & Business
Broker**

383 Roncesvalles Ave.

Toronto, Ontario

LE. 4-8821

**Великий вибір хат, бізнесів
і фармів.**

— Рафі.

Довго Рафі стояв і не міг вимовити й слова. Він не відчував землі під ногами, не бачив неба над головою. Гаптом у його пам'яті промайнули картини далекого дитинства: маленький Рафі, який ганяється разом з Нілою за метеликами, а ось Ніла й він, нагнувши віти, зривають ягоди самбалу, ось вони гойдаються на гойдалці,

прив'язаний до високої кокосової пальми, що росте не березі річки. А ось пастушата грають на флейтах, рухається весільна процесія і Ніла — його наречена...

Дитинча простягало рученята до Рафі і щось бурмотіло. Рафі схилювся до нього, а потім вийняв з кишені намисто з зелених каменів. Тремтячими руками він повільно надів його на шию дитині.

В очах Ніли заблищали сльози. Але Рафі стримався і, ховаючи очі, почав дивитися на небо, по якому, доганяючи одна одну, лінули білі хмаринки.

Переклад з пенджабі (Індія)

¹⁾ Самбалу — назва куща, ягоди, листя й коріння якого використовують у медицині.

²⁾ Свято ід — одне з мусульманських свят.

ПРОСПАЛА ТИСЯЧІ РОКІВ

В Якутії, посеред вічних льодів, відкопано живу молюску, яка проспала собі в землі напівзаморожена багато тисяч років. Знайшовшись на поверхні землі, вона віджила під промінням сонця.

ДАНІЯ — КРАЇНА РЕВМАТИЗМУ

В наслідок свого мінливого клімату, Данія є одною з найбільш ревматичних країн Європи. З її чотиромільйонного населення 18% терпить на ревматизм постійно, а 40% в своєму житті відчували ревматичні болі. Кожного року країна втрачає ізза ревматизму 7,000.000 годин праці.

Тож не диво, що з Данії вийшла ініціатива зорганізувати Європейську протиревматичну лігу і її перший конгрес відбувся в Копенгагені у присутності 400 ревматологів. Згодом до Ліги приступила також Америка і другий її конгрес відбувся в Нью-Йорку.

Ревматизм — це недуга стара, як світ. На неї терпіли вже перші мешканці нашої планети.

ТЕРЕСА НОЙМАН

У баварському селі Коннерсройт селянська дочка плаче кривавими сльозами і носить на своєму тілі знаки Страстей Христових. Християнський світ уже чверть століття ставить собі питання: Невже вона свята?

На те питання бажає відповісти також Еннемонд Боніфас у своїй незвичайно солідно опрацьованій книжці, що недавно появилась у Франції під заголовком "Тереса Нойман, стигматичка". Він старається знайти всі можливі природні пояснення цього незвичайного факту.

Ця жінка не їсть уже 34 роки. Нічого, крім св. Причастя (два й пів грама прісного хліба), яке приймає кожного дня. Вона не випила ні краплини плину від 28 років. Спить всього годину чи дві на ніч, і ніколи одним тягом. Кожної п'ятниці, за винятком літургічних радісних днів, напр. Різдвяного чи Великодного часу, попадає в екстаз і наново бачить у п'ятдесятьох сценах всі Страсті Христові. Криваві сльози ллються тоді з її очей і забарвлюють черв'яню її лице. Рівномірно до того, як проходить дія Страстей, починають кривавити сліди мук Христових на її тілі: рана в боці, рани на руках і ногах, поранення від тернового вінця на голові. І мимо цього, та селянка, якій сьогодні вже 58 років, важить нормально і за дня працює на полі.

Сценою цього надивнішого явища нашої епохи є невеличке баварське село на високорівні Фіхтельгебірге, серед

смерекових лісів поблизу чеського кордону. Для вбогих і працьовитих тамошніх селян, Тереса Нойман, якої ім'я сьогодні відоме по всьому світі, є собі тільки "нашою Ресль" (здрібніло від Тереса). Її люблять і шанують, але ви не знайдете в Коннерсройт ніякої крамниці, де продавали б її фотографії чи якісь пам'ятки, як це діється по багатьох славних місцях, де люди тягнуть матеріальні користи із духових речей.

Батько Тереси, сьогодні 82-літній старець, що й досі заробляє на своє життя шиттям убрань, відкинув всі пропозиції американських фільмових фірм (мільйони доларів), щоб дозволити сфільмувати свою дочку під час екстази. Тереса є нині найстаршою із дев'ятеро дітей. Її здалеку легко пізнати по чорних рукавицях, на які при зустрічі ще й натягає довгі рукави. Її спідниця також довша, як нормально. На голові біла хустка, зав'язана під бородою. Вся постать масивна, широкоплеча. Зеленкуваті очі світаються добротою.

Мавши 20 років, Тереса Нойман була сильною дівчиною, що після важкої праці в полі вчорами обслуговувала ще гостей у невеличкому "гастгаузі", щоб заробити собі грошей на монашу одежу, бо про вступлення до монастиря мріяла вже змалку. Надто влізливі хлопці діставали від неї енергійну і ге завжди милу відправу.

Все почалося в неділю, 10 березня 1918 року. Ідучи до цер-

кви, вона помітила вогонь, що займався на одному з дахів. Вчинила алярм. Рятівники стали в ряд, щоб передавати собі воду з криниці. Між ними стала і Тереса, заправлена до важкої роботи, бо не раз приходилось підносити 50-кілограмові мішки з картоплею. Але по деякому часі вона почула в плечах пронизливий біль і вернулася додому вже зігнута вдос. "Повдвигалася!" — говорили в хаті і не надто турбувалися. Переїде, — мовляв. Та воно не проходило, а навпаки стало початком важких захворювань. Не зважаючи на біль, Тереса працювала далі, але, їдучи, впала на сходах і розбила собі голову. Після того почав слабнути її зір. Впала вдруге з драбини і дістала конвульсії. За третім разом почалися корчі м'ясулів і частинний параліч. Члени тіла почали деформуватись, з ушей почало текти. Навесні 1919 вона була вже зовсім сліпа, а потім оглухла й оніміла. До року ця молода дівчина, мов праведний Йов, лежала нужденна й опущена. Від лежання почало обпадати тіло і видніли голі кості. З домашніх лікувань згодом на лівій п'яті почалась гангрена. Ці всі недуги тривали п'ять років. Лікарі вважали дівчину невилічимою. І ось сталося диво: недуги почали зникати одна по одній так, як почалися: 29 квітня 1923 року, закінчивши дев'ятницю до св. Тереси від Дитятка Ісус, Тереса Нойман молилася перед її образом і нагло почала бачити святу. Сама собі не вірила, що це правда. Та ось вона, досі глуха, почула, як відчинилися двері, і побачила перед собою дівчинку, якої не пізнала. Це була її се-

Тереса Нойман плаче кривавими сльозами під час екстази

стричка Кресценца, яка так вилетіла за чотири роки її сліпоти.

Увечері родина Нойманів дізналася, що того самого дня св. Тересу від Дитятка Ісус проголошено блаженною.

У два роки після цього Тереса Нойман, так само чудесно, визбулася всіх інших хворіб. 13 травня 1925 року, лікар, д-р Зайдль, вирішив ампутувати їй ліву ногу. Тереса приклала до ноги кілька пелюсток троянди, що її привезено з Лізіє — міста св. Тереси, діткнувши її гробу, і наступного дня лікар, здивований, ствердив повне відужання ноги: рана засклепилася і покрилася новою шкірою. В декілька тижнів згодом так само містерійно зник її параліч після того, як серед ночі вона почула голос: "Ти можеш сидіти і ходити, але муситимеш ще багато терпіти. Не падай духом, я допомагатиму тобі так, як допомагала досі. Тер-

лінням ти навчишся краще здійснювати твої бажання і твоє поклонання жертви та допомагати священикам.” — Це слова з шостого листа св. Тереси від Дитятка Ісус до місіонарок, якого Тереса Нойман ніколи раніше не читала.

Під час Різдва 1922 року Тереса почула про одного семінариста який важко захворів на горло і тому не міг далі вчитися на священика. Вона молилась тоді, щоб він був здоровий, а зате вона перейме на себе його терпіння. Того самого дня він выздоровів, а захворіла Тереса Нойман. “Це терпіння за нього триватиме так довго, поки він не стане священиком!” — сказала вона до своїх близьких: 30 червня 1931 року він відправив першу Службу Божу і того ж дня, недуга покинула Тересу.

Недуга горла була такою дошкільною, що Тереса не могла зовсім нічого їсти. Це ї сталося початком її посту. Незабаром по всій околиці розійшлась вістка про те, що якась жінка живе без поживи. Це зацікавило також пароха о. Набера, якому тепер уже 86 років і який, як кажуть, не менше святий від своєї парафіянки. Він повідомив про випадок свою духовну владу. Єпископ Регенсбургу вислав своїх обсерваторів, а згодом створив окрему комісію, зложену з духовних і світських людей, яка мала слідкувати за феноменом. Впродовж 15 днів біля неї сиділи день і ніч чотири медсестри, які не покидали її ні на хвилинку. Перевірку робили лікарі. Стверджено офіційно, що впродовж того часу Тереса не спожила ні крихітки поживи, ані краплини води, крім щоденного св. Прича-

стя в незвичайно маленьких частинках, що впродовж 15 днів дали організмові всього 0.33 грами субстанції і 45 кв. сантиметрів води. Аналіза крові не виявила після цього найменших змін і Тереса важила докладно стільки кілограмів по обсервації, як перед нею.

Але ще не закінчилась анкета в справі посту, як появився новий феномен: стигми! Вночі, третьої п'ятниці Великого посту 1926 року, під час молитви, Тереса відчула в лівому боці такий гострий біль, наче б умирала. Здавалося, що широкий ніж проколов їй серце. Очунавши від болю, вона побачила, що купається у власній крові. Ця скромна селянка, яка ніколи не чула про стигми, думала, що починається якась нова недуга. Вона нічого не говорила про це батькам, щоб їх не непокоїти. А щоб укрити кров на одязі, обвивала груди грубою хусткою, кажучи, що їй холодно. У Велику П'ятницю того самого року дістала стигми назовні рук і ніг, а наступного року їй із середини. У Велику П'ятницю 1929 року вона дістала також знаки бичувань: все її тіло покрилося червоними і синіми пругами. Це повторюється і досі кожної Великої П'ятниці. Тоді сорочка приліплюється кров'ю до тіла так, що вона її не може скинути.

Тепер стигми видні безперервно на її тілі. Вони вкриті родом бронзового, майже чорного, струпа. Назовні рук більші — величини половини поштової марки, а з внутрішньої частини менші, наче сочевиця, розрізана надвоє. Вони не перестають її боліти. Щоб ходити, вона мусить одягати спеціальну обуву. Кожної п'ятниці

Український стигматик Степан Навроцький із слідами мук Христових на руках і чолі (про нього ми докладніше писали в ч. 10 нашого журналу)

рани кривавлять і кожної п'ятниці (за виїмком радісних церковних днів) вона переживає Страсті Христові. Так від 1929 року.

Весь Коннерсройт є свідком цього явища. За той час бачили його мільйони чужинців, що прибувають з усього світу. Приїжджають також контролювати його лікарі і психіатри. Рим прислав туди спеціальну комісію, яка бачила, як в далекому баварському селі, по двох тисячах років, відновляється трагедія Голготи.

Це починається вже в четвер перед північчю. Тереса лежить у своєму ліжку, одягнута в білий кіптарик і прикрита вуалем, з яким ніколи не розлуча-

ється. В кутку кімнати завжди стоїть старенький священик, о. Набер, парох Коннерсройт, що перший повірив у незвичайність явища. Лице жінки виявляє незвичайний біль. Все діється так, наче б вона була присутня на Голготі. Вона є рівночасно глядачем і актором трагедії. З її очей і з її боку пливе струмками кров.

Все, — як ми вже згадали — відбувається в п'ятдесяти сценах, відділених одна від одної короткими павзами. Тереса дуже добре пам'ятає всі сцени в нормальному стані, поза екстазами. Але забуває їх завжди на початку наступної екстази і реагує на події так, наче б вони відігравались вперше, та завжди до кінця вірить, що Христа не засудять на смерть.

Під час екстази вона зовсім не має почуття дійсності, не реагує на ніщо. Раз один з лікарів спрямував тоді на її очі світло сильного прожектора: вона не здригнулася і навпаки в одному менті відчинила широко очі, ризкуючи втратити зір. Коли в часі наступної перерви її питались, чи бачила світло, вона відповіла: — Ні, Христос помер, небо померкло.

Стверджено, що екстаз зовсім перериває її фізіологічне життя. Інколи захопить вона її в приступі кашлю. Кашель переривається нагло і докінчується шойно по закінченні екстази.

Під час екстази вона часто корчиться і в'ється з болю, дивлячись очима, залитими кров'ю. Найдовша екстаза є біля год. 11-ої. У п'ятницю, в полудне, починається фінальна трагедія. Сцена Розп'яття, яку, за малими виїмками, мають право оглядати тільки священики, відбувається біля год. 1-ої. Тоді почи-

нається агонія не тільки Христа, але й Тереси. А посеред неї невияснений усміх, незвичайної краси, на лиці стигматички: це Христос побачив під хрестом свою Матір. Тоді її уста рухаються, вимовляючи слова св. Письма: "Мамо, це син твій. Сину — це мати твоя!" І знову мука та серед неї. "Хочу пити!" Usta складаються, щоб прийняти напій. Потім холодний піт на чолі, ще один погляд на небо і останні слова: "Звершилося". Тоді припиняється віддих і впродовж кількох хвилин Тереса лежить мертва, — мертва, як і Христос.

Тереса дивує археологів та істориків незвичайно точним описом усіх деталей: тернового вінця, нутра палати Ірода і т. д. Слова Христові вимовляє в оригінальному арамейському тексті. При тому вживав на означення слова "жажду" вислову, якого не знав відомий спеціаліст орієнтальних мов проф. Вурц, і тільки по довгих студіях переконався, що він справді вживався в часи Христові.

Стверджено, що св. Причастя залишається в організмі Тереси інколи й 24 години не стравлене і часто під час наступної екстази організм його викидав. Аналіза виявила, що тоді воно має такий самий хемічний склад, як коли б щойно було вийняте з кивота. Присутність св. Тайн Тереса відчуває здалека і ідучи, може сказати, чи в якійсь церкві вони знаходяться. Знає також, коли востаннє причащалися люди, які до неї приходять.

Одним з чуд можна уважати і те, що Гестапо не торкало Тереси.

Знаємо, що Церква є дуже обережна в оцінці чуд, тому й не заняла досі офіційного становища до подій в Коннерсройт. Але папа Пій XI переслав Тересі свій автограф з благословенням. Церква не відповідає також на питання, чи Тереса Нойман є святою, бо нікого не канонізується за життя. Однак селяни з Коннерсройт переконані, що Христос перебуває поміж ними. (мн)

Практична порада

ЯК ДОВГО ГОТУВАТИ М'ЯСО?

Печення в духовці (братурі): — Воловина, 30 хвилин на кілограм, телятина — 60 хв. кг., баранина — 40 хв. кг., свинина — 80 хв. кг.

Печення в прикритій посудині: — Воловина, 3 год. на кілограм; телятина — 2 год. кг., баранина — 2 год. кг.

Жарене м'ясо: Волове — 2 до 8 хвилин на кілограм, залежно від грубости куска; бараняче — 5 до 12 хв. (жир слід добре зрізати).

Варене м'ясо: Волове — 3 год. на кілограм, теляче — 2 год. кг., бараняче — 2 год. кг., свиняче — півтори години кг.

ТАКИЙ ТО БУВ О. ВИШНЯ

Уривки з щоденника*

26 грудня, 48. Отак сидиш і думаєш... Гумор... Сатира... Наш незвичайний народ. Од його ми народ дотепний. Веселий. Мудрий. Я бачу свій народ, як він, ухмиляючись в уса, дивиться на тебе лукавими своїми очима і "зничтожає" тебе.

„Як я люблю цей народ, коли він мене „зничтожає“ своєю мудрістю, своїм дотепом, своїм неперевершеним „своїм“...”

І я його розумію, і він мене розуміє, і він знає... що люблю ж я його, як сонце, як повітря, а він, народ, стоїть, підморгує, усміхається...

Та будь же ти тричі щасливий!

Яке щастя дивитись одкрито в очі свого народу!

Тільки він, тільки народ!..

Згадайте всю трагедію нашого (а може, хоч трішки — й мого!) народу, — тільки правда, тільки правда, тільки правда! — на чолі нашого народу.

І він, великомиловистий, завжди творив свою історію тільки по правді.

Хмельницький?

Ай, мамо моя! Та народ же привів Богдана до того, що він бувавою вказав на Москву!

Тільки — народ!

Слава Богданові, що він зрозумів волю народу...

А скільки єсть дурників, що цього не розуміють.

Думаєш, і думаєш...

Спідниці, безрукавки, кереї, сині штани (не сині, а взагалі широкі!) — хіба я їх не люблю?

Люблю і любитиму!

Хоча б за те, що вони, оті широко-о-кі штани, — викликали в мене шир-о-о-о-кий сміх!

Ой, широкі штани.

Діти мої! Та зрозумійте, що зняти ті штани ніжно, добре, не ображаючи хазяїна тих штанів — це мистецтво.

Заставте його самого посміхнутися з тих штанів, — не здирайте грубо їх, — як це роблять деякі із тих, котрі "знають" український народ.

Народ уже вискочив із широких штанів, сам вискочив, сів на трактора, на комбайна, сів біля домен, мартенів і т. і.

А НН страшно здивовані! Ах! Ах! І описують те, що народ уже усвоїв, що для нього це будні... Як жнива, як косовиця, як молотьба!..

А ми — ах! ах!

Ах! — це для нас, а не для народу.

І стріха, і "ставок, і млинок, і вишневий садок" — все це відійшло, все це — колись, — та, — трясця його матері! — не

* Досі ми знали покаторжного Вишню тільки з гуморесок в советській пресі, тому й у посмертних згадках писали про зламаною Вишню. А ось він ненадією промовив до нас давній і незламний із свого щоденника, з якого друкуюмо уривки.

тикайте цим народові у вічі, він сам знає, куди йому цей садок, цю стріху притутити!

Коли різні НН будуть командувати народними стріхами, сама стріха повстане й скаже: "Одійди, — не було б стріхи, не було б тебе! Ти з мене, із стріхи, мене заперечуючи, гроші заробляєш..."

27 грудня. Був у Полтаві. Святкували 150-ліття "Енеїди". Як полтавчани люблять Котляревського, як пишаються з того, що він їхній, полтавський!

Дивна річ — безсмертя! Не знаю, чим пояснити молодість творчости Котляревського! Яка ясність! Така вже прозорість, що аж ахаєш! Було багато "Енеїд" — і в руській, і в німецькій, і у французькій літературі. І всі померли! А "Енеїда" Котляревського живе, квітне, і 150 літ дає світові аромат! В чім річ?...

Дивився я, стара вже людина, і думав: та хіба ж можна вмерти? Ніколи!

Я не знаю, чи у нас, у письменників, обраних, вибраних, інженерів людських душ, — невже серед нас можуть бути люди, байдужі до таких явищ?

Заприсягаюсь, що вони не письменники! Вони можуть писати книги, видавати романи, але... це не те!

Судилось бути мені спадкоємцем Котляревського, Остап Вишня... Одного хочу, — щоб, не дай Бог, не принизити своєю роботою Котляревського. Не можу, ясна річ, аналізувати свою роботу! Це хтось — ізробить. Скажу тільки — працював чесно!

Полтаву зруйновано страшенно!

Обдубдують, розуміється, та,

на жаль, уже такої Полтави не буде.

Новий народ — нова Полтава.

А народ — новий!

І слава новому народові!

Т. Г. Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілий народ, цілу націю. Що це — бідність? Ні, це якраз велике багатство нашого народу, коли одна людина підставляє свої могутні плечі за цілий народ! Який же ж він могутній — народ наш! Умирав уже, царі його додавлювали, а він узяв та й дав Шевченка! І ожив народ, і розцвів народ! Бо він — народ!

І став народ поруч великого народу руського. Як рівний!...

Коли входиш в літературу, чисть черевики!

Не забувай, що там був Гоголь, був Шевченко!

Обітри черевики!

3 січня, 49. Я, такий собі, Павлушка, селянський син, бігав без штанів по Груні, на Полтавщині (недалеко Чернеччина, недалеко Охтирщина, отам, де монастирщина), бігав, швирав картоплю, драв горобців (а правильно — горобців), била мене мати віником, і навіть горнятками череп'яними кидала в голову. Спасибі матері!

Потім — освіта. Розірвана освіта (перший учитель Іван Максимович Мовчан, старий дід) — він бив нас лінійкою по руках, а я б тепер, коли б мав змогу знайти ту лінійку, я б її цілував!

Потім з Павлушки вийшов Остап Вишня. Письменник. Так як же ж я не буду вдячним за віник і за горнятко матері, за лінійку — вчителю І. М. Мовчанові?

І я — вдячний.

20 січня, 49. Іван Сидорович Іжакевич! 85 літ!

Сьогодні (85 літ йому!) — святий, ясний, творчий!

Що, дорогі художники?! Богомаз?! Іконописець?! Не наш?!

Хлопчики ви мої! Якби у вас було стільки майстерства, сили уміння, як у Іжакевича, — як би ми з вами продвигнули вперед наше мистецтво! Іжакевич... Яку гору труда перевернув І. С. Іжакевич! Мільярди труда!

І став, зробився національним художником! Може навіть не-свідомо.

Чую галас: "Націоналізм!" Це — на мою адресу!

Ех, дітки мої! Навіть формально це до мене не чіпляється!

Оті дурні, що кричать "Націоналіст!" не розуміють, і ніколи не зрозуміють, що я зумів об'єднати любов до мого народу з любов'ю до всіх народів світу!...

7 березня, 49. Леся Українка і багато інших — поети не тільки свого народу, а вони поети всіх народів, всього людства, бо вони, крім своєї геніяльності, ще й кришталеві чесні.

Зло найбільше космополітизму в тому, що вони молодим не давали ходу.

Вони, захопивши всі провідні посади в літературі, позбавили на протязі кількох десятиків років усі молоді паростки літературні!

Ось у чім найбільше зло! Те, що вони нас "ущемляли", — то це не так страшно!

Ну, не видали, зарізали одну-дві книжки Остапа Вишні — ну що ж? Остап Вишня — є Остапом Вишнею...

А от, коли молодий приходив до цих спекулянтів, і вони йо-

го своїм "авторитетним" окриком приголомшували — оце страшно!

А скільки таких було!

8 квітня, 49. Ю. І. Яновський справжній письменник! Справжній! Талановитий! Культурний!

Що б хотілося від Ю. І. Яновського?

Радости в творчості!

А то якось так виходить, що він (а разом із ним і література) "вистраждовує" перемогу.

Я, грішний чоловік, думаю, що література — радість!

4 травня, 49. — Я вважаю за українця не того, хто вміє добре співати "Ребе та стогне" та садити "гопака" і не того, в кого прізвисько на "ко", — а того, хто бажас добра українському народові, хто сприяє його матеріальному і духовому розвитку!...

6 травня, 49. Який би я був щасливий, якби своїми творами зміг викликати усмішку, хорошу, теплу усмішку у народу!

Ви уявляєте собі: народ радісно усміхнувся!

Але як це трудно!

Для літератури, по-моєму, треба перш за все — чесність.

Потім уже геній, талант, здібність і інші "атрибути" літератури.

Тоді буде література!

12 грудня, 49. Сьогодні дістав листа з Москви. Якось там затримка з виданням моєї збірки в "Крокодилі".

Навже ніхто не розуміє, що мене аж ніяк ця справа не турбує. Видадуть — видадуть! Не видадуть — не видадуть!

Спасибі вам усі, мої рецензенти, за вашу думку про мою

роботу! Пишіть що хочете, говоріть, як знаєте!

Мою роботу рецензував народ!

Говорю це не хвалячись, говорю це як факт, — схиливши свою сиву голову перед народом.

Чи зрозумієте ви, рецензенти мої, що, взявшись за літературну роботу, я ніколи не думав про гонорер, про свою славу, і про всяке таке. Я почав робити те, що, на мою думку, могло дати користь народові.

Народ — оцінив. Спасибі йому. Значить, жив я не паразитом.

Зрозумійте (мабуть, не зрозумієте!), що коли на виступах мене вітають слухачі, народ, я приходжу додому і падаю, знесилений, терзаючись (так: терзаючись!).

— За що?! За що — люблять? Я ж нічого достойного Великому Народу, не зробив!

Всі оплески, всі виклики — я розумію як вимогу: "Зроби!"

А де сили?

Як виріс наш народ, як змужнів, — та в кого ж знайдеться сила, хист, талант, щоб задовольнити потребу нашого славного народу на культуру, на художнє слово?

А який же народ наш добрий, який увічливий, який делікатний!

Скільки ж у нього добра до всіх тих, хто хоч трішечки, дає йому незвичайного, небуденного, до роздуму придатного...

І коли мені доля дала змогу хоч трішечки, хоч отакунічки дати народові посміхнутися, — киньте всі гонорари, добра, багатства — все киньте!

Вищого "гонорару", як веселий блиск в очах народу — нема.

19 грудня, 49. А ви коли-небудь бачили прикажчика в літературі? Такий собі:

— Чево ізволите? Ямб? На скільки порцій?

І такі єсть!

Ну, Бог з ними.

Я вже старий, працюю в літературі 30 літ! — але я прагну, хочу до болю хочу! — сказати якесь таке слово, і в якійсь такий новій ситуації, щоб і ми, письменники, не пасли задніх у нашому житті...

От! Перетворення природи... Не буде пустель, пісків, чорних бур! Ліси... Дерева... Ставки...

А в літературі? Хіба в літературі нема пустель, нема байраків, чорних бур, суховію?

А чому ж ми не беремося (рішуче!) за насадження нових дубів у літературі?

Не думайте, що я не бачу різниці між лісом і літературою! Бачу!

Але для того, щоб щось нове посадити чи посіяти, треба бур'яни виполоти... Полоти треба!

А ми хіба за це взялися?

От сидить в літературі якийсь будяк Н, — приміром.

Він розрісся, вкоренився, такий собі аж ніби хороший, — а по справжньому: росте, висмоктує з літератури соки, а для літератури ніякої з нього користі.

Та хіба таких мало?

Скільки ж їх, що притулилися, присмокталися до літератури?!

А соки ж для них давай! Щоб вони жили!

25 грудня, 49. 60 літ! І мені здається, що хтось, десь прожив оті 60 літ, а не я! Невже я вже такий старий?

Який тягар — 60 літ!

Іноді мені так хочеться "під-

скочити", "перевернутись", пограти в покоболо... А подумаш: 60 літ! І... зупиняєшся.

Скажуть же:

— Старий збожеволів!

А я ніяк не збожеволів, — мені не хочеться бути старим, і я ним ніколи не буду!

7 червня, 50. Все життя гумористом!

Господи! Збожеволіти можна від суму!

20 жовтня.

Я — письменник.

Прожив я 60 уже з гаком літ.

Трудне мє було життя.

Підходжу до фінішу.

Хто ж я, зрештою, такий?

Я — Остап Вишня. Народ мене знає, народ мене любить.

Колись, — я говорю правду, — в години роздум'я я вирішив: житиму так, щоб нікому не зробити зла, прикрості.

Толстовське "непротивление"?

Ні! Просто — не любив я печальних лиць, бо любив сміятися. Не переносив я людської горя. Давило воно мене, плакати хотілося.

І от — кінець уже життя!

Хто ж я такий для народу?

Я — народний слуга!

Лакей? Ні! Не пресмикався!

Вождь? — Та Боже борони!

Слуга я народний, що все мє життя хотів, щоб зробити народові шось хороше!

А що я міг таке зробити, щоб народові було приємно?

Я — маленький чоловічок, мурашка, комашинка в народній величії!

І коли я вже волею судєб зробився письменником і визначилася моя робота, я (свідомо підкреслюю це!) думав про одне:

— Пошли мені, доле, сили, уміння, талану, чого хочеш —

тільки щоб я хоч що-небудь зробив таке, щоб народ мій у своїм титанічнім труді, у своїх печалях, горестях, роздумах, гаганнях, — щоб народ усмінувся! Щоб хоч не на повні груди, а щоб хоч одна зморшка ота розгладилася! Щоб очі мого народу, коли вони часом печальні та сумом оповиті, щоб вони хоч отакуньким шматочком радості засвітилися.

І коли за всю мою роботу, за все те тяжке, що пережив я, — мені пощастило хоч разочок, хоч на хвилику, на мить розгладити зморшки на чолі народу мого, весело заискрити сумні його очі, — ніякого більше "гонорару" мені не треба.

Я — слуга народний!

І я з того гордий, я з того щасливий!

26 листопада, 50. Не подумайте, що я не визнаю Н за мовознавця! Визнаю!

Але — щоб мене тут грім убив! — не знає Н духу української мови, її аромату, її душевно ніжного-ніжного трембітотону, її колискової душі, чебрицевих її пахоців, її тремтіння, її шелестіння, її бриніння... Отого, що мати над колискою:

Люлі-люлі люлечки,
Шовкові вервечки...

Не з написаної вдома з фолькльорних матеріалів лекції, що перед студентами басом:

Мальовані бильця
Пішли до кирильця

А з материних уст... Коли мати над колискою схилюшись, сумними очима на май-

бутьного академіка стомлена дивиться та:

Ой ну, котку, котів два,
Сірі, білі обидва...

Отаким академік знатиме аромат рідної мови...

23 лютого, 51. Оце я собі думаю: що треба, щоб мати право з людини посміятися, покепкувати, навіть — насміятися — із своєї, рідної людини? Не з ворога. Ворога — треба бити...

А от своя, рідна людина, як з неї можна посміятися, щоб її не образити?

Так от: що треба, щоб посміятися не з ворога, а з друга?

Треба — любити людину. Більше, ніж самого себе.

Тоді тільки ти маєш право сміятися. І тоді людина разом з тобою буде сміятися... із себе, із своїх якихось хиб, недоліків і т. д. І буде такий дружній, такий хороший сміх...

Той сміх, що не ображає, а виликає, виховує людину, підвищує...

25 лютого, 51. Ніколи не був у літературі спекулянт! Ніколи! І не буду!

Не довелося доказати, що я не той, "що греблю рве", не довелося!

...Ой, як буде комусь соромно за мої страждання! Ой, як буде! А я чесно дивлюся у вікно, і мені так хороше, що я не націоналіст! Ні!

10 березня, 51. Умираючи кажу вам усім: ніколи не сміявся без любови до вас усіх, до сонця, до вітру, до зеленого листу!

У моєму сміхові завжди бачив народ: хорошого чоловіка, привітну жінку, дівчину веселою, дитину, бабу з дідом... І так мені хотілося, щоб по-

сміхнулися вони, щоб веселі були, радісні, хороші...

Ніколи я не зрадив інтересів свого народу! Ніколи!

Мало я зробив для народу! Мало! Хотілося б більше, але що я можу зробити.

Одне можу сказати: ходив по своїй землі, дихав своїм повітрям так, щоб нікому не заважати, щоб нікому не псувати його дихання.

І все.

5 листопада, 51. Треба перекласти "Ревізора" Гоголя українською мовою. І все. Ніколи я не відчував себе таким безсилим, таким нікчемним, як перед "подвигом" — перекласти "Ревізора"... Поможі мені, Господи, зробити цю роботу. Так зробити, щоб народ наш відчув, полюбив цю безсмертну комедію, яка така близька, така рідна, така для мене пахуча, як троянда в моєму творчому садку, як калина в моєму огороді, як очі в мого онука, Павлушки, голубі та чисті.

3 грудня, 51. Покидаючи Вас усіх, мої дорогі, кланяюся Вам земно за те, що бачив Вас, за те, що жив із Вами.

Хай буде Вам добре!

Ви бачитимете народ наш у всій його величч, в розквіті його таланту!

Дозвольте ж і мені бути присутнім на його торжестві!

3 грудня, 51. От ходжу я по Києву і дивлюся на наш чудесний город.

Біжать хлопчакі, біжать дівчатка: чорняві, русяві, біленькі. Вони колись будуватимуть наше майбутнє. І який перед ними шир! Які простори! Перед ними все! ...

Працюю над "Ревізором"...

Як це трудно! Тр-у-у-дно!
Я ж буду злочинцем, коли
зроблю з Гоголя Вишню! А хі-
ба я зможу підпаскудитися,
щоб із Вишні зробити Гоголя?!
От і борюкаємося!

А хочеться, щоб Гоголь за-
звучав нашою мовою так, як
він має право звучати...

Одна українська поетеса в
розмові зо мною (ми говорили
про переклад Гоголевих тво-
рів) здивовано запитала:

— А зачем?

Те, що українська поетеса
сказала мені "А зачем?", — я
не здивувався. Іменно — "За-
чем?" — Бо вона, на жаль, і
досі не розуміє, що є на світі
народна, рідна народова, мова.

— Так от Гоголь! Як його
зробити так, щоб по всіх селах
любили його?

Як? Навчіть?

Ота поетична індічка може
сказати: "Зачем?"

Що їй болять?

Їй заплатять за два ямбо-бра-
хії по 10 карб. за рядок, — і
вона задоволена. Вона пшени-
цю від верби не відрізняє: —
і те шумить, і те шумить, —
надрукують!

От вона й говорить:

— "Зачем?"...

25 лютого, 52. Інтересне яви-
ще. Пригородні селяни, оті, що
до Києва щодня з молоком, з
яйцями, з городиною — це все
спекулятивний елемент. Непри-
ємна публіка! І як тяжко кол-
госпним керівникам із ними!
Розбещене, розхристане, не кол-
госпне, а спекулятивне!

Щодня вранці в двері:

— Стук! Стук!

— Що?

— М'яса? Свининки? Молоч-
ка? Яччок?

Противне таке, неколгоспне,
а якесь куркульське!...

Хіба можна собі уявити
справжніх колгоспниць, настоя-
щих майстрів наших урожаїв,
щоб вони стукали в двері:

Молочка?! Яччок?!

Вони, Хобта, Савченко, Ли-
сенко, — думають про лани,
про врожай, а ці, — перекуп-
ки:

— Молочка?! Мясця... — Стук!
стук!

Коли вже вони переведуться?

8 лютого, 52. Якби я, Остап
Вишня, щось використав із по-
переднього... Що б мені ска-
зали?!

Та мене б убили! Та знищи-
ли б!

Вишня — украв! Ой, ой, ой!

Та я вам скажу по секрету.
Все своє життя літературне я
стежив, щоб — не дай Бог! —
не вкрасти чогось у іншого.
Чи пощастило мені це зробити,
чи ні — я не знаю... Я не хотів
бути похожим на інших...

Признаюсь. На зорі моєї лі-
тературної роботи я (страшен-
ний курій) я не курив, я нічо-
го, доки я не сів до столу, —
я нічого не читав, — ні газет,
ні журналів, — щоб голова моя
була свіжа! Ні за що не зачі-
палась! Я не знаю, чи правий
я був, чи треба було це роби-
ти, але я це робив...

Наслідював я когось?

Свідомо — ні.

Може, ще хтось так робив, як
я, — я не знаю...

Але... далекі я говорю прав-
ду! — я кожного разу підходив
до чистого аркуша паперу, як
до незайманої дівчини... Щоб
ніхто, і навіть я сам, не міг то-
го аркуша порушити...

І от тепер, коли сивина, ко-
ли вже серце з камфорою, я

згадую ті часи, коли вночі я скоплювався й записував окремі слова, фрази, думки...

12 лютого, 52. Переклав ото ж я "Ревізора" Гоголя...

А от Комітет в справах мистецтва дав мій переклад на рецензію якомусь Н. Цей "рецензент" написав зауважень на цілих 60, а то й більше сторінок. Він вимагає дослівного, буквального перекладу!

Із його зауважень видно, що він, Н, знає укр. слова, та не знає мови.

Це якийсь шашіль у мові.

А він, кажуть, член-кореспондент Академії нашої...

І от — що виходить?

Нашу з Рильським роботу — перевіряє чиновник, притім нечесний чиновник, заробітчанин...

І хочать, щоб я наслідував його, вірив і признавав його зауваженням.

Так чому ж не дати йому перекладати Гоголя?

1 липня, 52. Мене вважали, а може й досі хтось уважає, за раціоналіста.

Чому?

Не розумію!

Ну, чому я не повинен любити руський народ?

Чому?

Царя не любив, цараті не любив, — ненавидів, — це правда!

Але... народу?!

18 грудня, 54. От я перекладаю оповідання Юрія Яновського... Перекладаю з російської мови на українську. Ми знаємо Юрія Яновського як прекрасного знавця української мови. Чому він написав свої оповідання по-російськи? Що це? Підлабузництво? Нічого подібного! Якби я, Остап Вишня, міг написати свої думки по-англійськи, по-французьки, по якому хоче — невже це принизить мене як українського письменника?...

На січні 1955 року обірвавсь щоденник Остапа Вишні (бодай цей, що його пощастило опублікувати). А в наступному, 1956 році, обірвалось і життя Письменника. Ховав його справді народ, десятки тисяч народу. І давно вже Київ не бачив такого похорону і таких потоків щирих сліз.

Повторити хіба ще Остапові Вишні його ж слова, які він написав з приводу смерті свого друга — артиста М. Х. Пилипенка:

І яскравий йому Бог дав талант! Отакий, як народ, — як сонце, як вітер, як тіні від верб, як шарудіння очерету від вітру... І з сонця, і з вітру, і з очерету завжди витикалося усміхнене його обличчя.

РЕСТОРАН П. НАУМЧУКА VICTORIA GRILL

610-612 Queen St. W.
Toronto, Ont.

для вигоди Клієнтів поширив
своє приміщення.

Смачна їда й пишний
відпочинок!

СЛІДИ "СНІЖНОЇ ЛЮДИНИ"

Протягом останньої чверті століття, пробуючи піднятися на найвищу вершину земної кулі — гору Еверест, альпіністи інколи бачили на снігу відбитки ніг, трохи схожих на людські. Місцеві жителі пояснювали європейцям, що ці сліди належать істоті, яку вони називають "йеті". Непальці і тибетці часом зустрічали цю істоту. На зріст вона така, як і людина, вкрита сірою шерстю (за описами — рудою чи бурюю), ходить переважно на задніх ногах.

Альпіністи виміряли ці сліди і сфотографували їх. Свіжі відбитки ступні на снігу мають завдовжки 25-30 см, завширшки 12-15 см. Ступня набагато ширша, ніж у людини, великий і другий пальці дуже товсті й різко відокремлені від інших. Деякі антропологи вважають, що цей слід належить надзвичайно великому антропоїдові, істоті, в якій поєднуються людські й мавпячі риси.

На жаль, європейським мандрівникам тільки один раз, у 1925 році, довелось побачити здала "сніжну людину"; на сліпучо-білому фоні снігу важко було розібрати деталі. Ця істота скидалася на людину, пересувалася на двох ногах, часом спиняючись, щоб викопати карликовий рододендрон; незабаром вона зникла в хащах. Вперше сліди "сніжної людини" описав європейський мандрівник у 1899 році.

Англійська газета "Дейлі мейл" організувала спеціальну

експедицію в Гімалаї, вона з січня до травня 1954 року шукала "сніжну людину". У складі експедиції були чотири зоологи й антрополог.

Кілька разів співробітникам експедиції пощастило побачити на снігу сліди "сніжної людини"; іноді вони були свіжі, і дослідники намагалися вистежити по них таємничу істоту. Але жодного разу не вдалося наздогнати її. По слідах були вивчені звички тварини і місця її перебування. Експедиція, розпитуючи місцевих жителів, зібрала ряд нових вірогідних свідчень про зустрічі з "сніжною людиною".

Відкинувши все фантастичне з розповідей, можна встановити

Слід "Сніжної людини", залишений на снігу

таке. Здебільшого істота ця ходить на двох ногах, але інколи і на чотирьох — наприклад, щоб перестрибнути через тріщину в льодовику. Сліди бувають різних розмірів і належать, мабуть, самцям, самицям і маллятам. Істоти ходять поодиночки або групами, але не більше чотирьох разом.

Згідно з описами, "сніжна людина" живе на межі верхнього лісу і вічних снігів, часто заходячи на ці сніжки, де її сліди найкраще видно. Вона живиться корінням рослин, травою, ягодами, комахами і дрібними тваринами, а інколи нападає і на великих.

Увагу експедиції привернув шматок шкіри з голови "сніжної людини", виявлений в одному з гімалайських монастирів. Цей шматок шкіри або, точніше, скальп зберігається в монастирі понад триста років, і під час релігійних церемоній його вдягає на голову чернець, який зображує "сніжну людину". Скальп являє собою шкіряний ковпак заввишки близько 19 см, вкритий рудою шерстю з домішкою чорнобурої; по його середній лінії від лоба до потилиці тягнеться плоский шкіряний валик чи кіль, зав-

довжки в 3 см, вкритий такою самою шерстю.

Цей скальп вважається священною реліквією, і експедиції не вдалося його взяти; довелося обмежитись зразком шерсті, фотографіями та обмірами. Деякі вчені вважають, що цей скальп справді було знято з голови великого антропоїда; інші вважають, що скальп міг бути знятий не з голови, а з плеча якоїсь невідомої тварини, і шкірі надано форми чашки.

Досить вірогідні свідчення місцевого населення і сліди на снігу дають змогу припустити, що в Гімалаях, на висоті 4,000-5,000 метрів, між лісами й вічними снігами живе антропоїдна тварина, більш схожа на людину, ніж горилла і шимпанзе, але примітивніша, ніж первісні люди кам'яного віку.

Звичайно, встановити точно зовнішній вигляд цієї тварини і ступінь її розвитку можна тільки тоді, коли буде спійманий хоча б один екземпляр.

Начальник англійської експедиції 1954 року і один з її зоологів опублікували дві книги звітів про експедицію, де описано розшуки "сніжної людини".

ЯПОНЦІ ВИЧЕРПАЛИСЬ НЕРВОЮ

Японська статистика подає, що кожний 70-ий японець є умовно хворим. Понад 1,300.000 японців потребують негайного психіатричного лікування, а 450.000 є хворих на поважні умовні недуги: подвоєння особовості, епілепсію, розлад в наслідок венеричних недуг і т. д. Дальших 580.000 належать до категорії умовно недорозвинених, а ще 270.000 терплять на другорядні нервові zaburennia.

Пересічний японець буває дуже скомплікованою особою, часто зустрічається меланхоліків і песимістів. Це все наслідки невідрадних життєвих обставин.

ПОДОРОЖУЄМО ПО БРАЗИЛІЇ

Уже два дні пливемо морем на італійському кораблі "Уголіно Вівальді" і ось наближаємось до другого по старовинності міста Бразилії — Пернамбука (воно зветься також Ресіфе), що засноване в 1536 році. Ліворуч, на побережжі, видніють гори, а з-під корабля випливають хмари літаючих рибок, — наче золотисто-зеленкуваті ластівки. Пливемо повз невисокі гористі береги, вкриті зеленими лісами. То тут, то там, горять вогні, вузьким пасемцем підносяться димок. До пристані прибуваємо ввечері.

Ресіфе — велике місто, третє релічиною в Бразилії. Чарівне вночі, здалеку. Своїм освітленням дещо нагадує Довер над каналом Ля Манш. Ланцюг прибережних ламп, наче світляні чотки. Здалеку моргає морська ліхтарня.

Всю ніч гуготять корабельні журавлі, вантажать на наш корабель щось дві тисячі тонн цукрової меляси, що помандрує з нами геть аж до італійської Генуї.

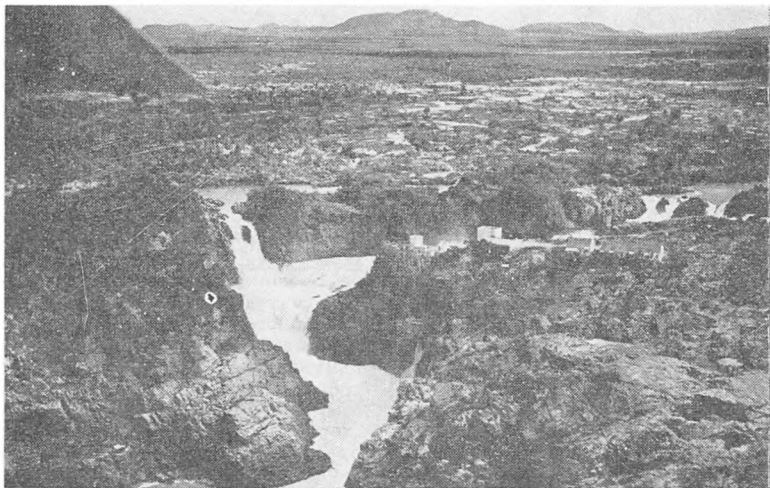
Вранці йду оглядати місто. Портові урядники, чорняві, незвичайно ввічливі. Люди тут дуже повільні, ледь рухаються. Переважає африканська раса. Ось лежить, таки просто на тротуарі, чорна людина, а декілька кроків даліше така ж друга. Нагадуються невільничі ярмарки, які й справді тут колись відбувались.

У місті багато будівель з вежами, наче церкви. Місто перетяте морським рукавцем, на якому декілька мостів: Ресіфе, це бразилійська Венеція! На мості статуя князя Нассав, голландського губернатора ще з тих часів, коли Голландці тут панували.

А ось церква Пресв. Евхаристії, в бароковім стилі. Простора, дише старовиною. Біля престола священик причащає якусь смагляву дівчину. — Дещо оподалік церква Розарію, інтерна не так архітектурно, як радше своїми статуями. Всі вони чорні, наче ті мешканці Пернамбуко. Святий Венедикт, Чорним прозваний, і чорний цар, що Дитяткові Ісусу дарі складав, і чорна цариця — мавританка (може Сабба, що Соломона відвідувала, а може та з Кантакії, що її скарбника охристинив Пилип-апостол?). І ще кількоро чорних з діядемами на голові, — між ними може і наш східній Мойсей Мурин, з гладишкою при боці.

У Ресіфе церкви на кожному роздоріжжі. При церквах, це мене здивувало, в бічних навах скрізь гробниці світських людей. Є там гроби з XVIII віку, але є й зовсім нові — з 1943 року. Трохи середньовіччя виємігрувало до Південної Америки...

Дерева тут зовсім інші, як на півдні Бразилії, в Парані чи Сан Павлі. А по майданах

Ріка Сао Франціско з чарівними водопадами поблизу Пернамбука

скрізь море квітів, надивитися не можна. Побіч них стрункі, небосажні пальми. Помаранчі продають тут пообдирані із шкірок. Це саме роблять і з іншими овочами, яких тут сила. Продають також якісь різні корінці, невідомого мені призначення.

Подорожі знову церква. При вході повно жебраків і таблиця, що тут якийсь Діас — чорношкірий вславився в боротьбі з голландцями. Церква належить синам убогого Франціска. По лівому боці каплиця третього Чину, вся капле золотом. На престолах блакитні покривала з жовтим обшиттям. Нагадаєш щось рідне.

Десята година ранку. Немилосердна спека нагадує, що це тропіки. Швидко повертаюся на корабель. Пристань відділена від повного моря старовинною греблею. Б'ючи об неї, хвилі з

розмаху перестрибують на другий бік. Цілі зграї білих суден, наче гуси — леbedи обсіди прибережжя. Співтовариш — старий полковник, що ще від австрійського цісаря дістав залізного хреста за подвиги на італійському фронті, каже, що на таких суднах морська недуга не існує. Хто хоче вилікуватися з нервової хвороби, хай плаває на вітрильнику. Це дуже успокоює нерви, бо хитання йде під такт хвилі.

Мали ми відчалити о год. 2 сполудня, але десь забарився малий кораблик, що допомагає неповоротним атлянтійцям рухатися у пристані. За той час подорожні розмовляють з пернамбукійцями. Серед моря африканців аж свобідніше віддихається, побачивши когось із покоління Яфета.

До мене приступає студент третього року університету, з

роду італієць, зацікавившись італійською граматиною, яку тримаю в руках. Питається про адресу книгарні в Сан Павло, де я набув цю книжку, бо хоче основно вивчити свою співучу "фавеллю" (мову). Розказує, що всі їхні підручники в більшості французькі, еспанські, англійські й італійські, а португальських обмаль. На півночі краю живе багато італійців. Його батько мешкає в Параїбі, де має шовківничу фарму. Дуже його пограбовано під час останньої війни, коли була нагінка на італійців. Але тепер вже батькові знову добре. Нічого йому не зробили. А той, хто грабив, як був бідний, так і є.

Довідаюсь, що в місті є ще чимало старовинних пам'яток, яких я не бачив. От, напр., ста-

ровинний порт з колишніми гарматами. Ним опікується тепер військо. Хтось завважує, що місто дуже брудне.

Десь біля 4 год. зібрався наш "Уголіно" відпливати. І тоді ми були свідками незвичайного фосфоричного явища, яке тут на порядку дня. Коли дивились на море від пристані, то спостерегли, що воно в сонячному промінні починає нараз прибирати якусь невольним зелену краску. Корабель плыв просто на цю з'яву, а вона щораз віддаювалась.

Ще дружний помах рукою до ниточки берегів, а з ним тужливий спогад про рідну Прудентополю. Перед нами ні сонця, ні суші, тільки рухливе водне плесо, що за ним десь далеко ждала нас зимова Європа.

ЕВАПОРОГРАФ

Як повідомляє журнал "Техніка — молодежи", в м. Кембріджі (Англія) недавно було вперше випробувано новий прилад, так званий евапорограф. Схожий на фотографічну камеру, він дає змогу бачити в цілковитій темряві людину на віддалі 20 метрів або будинок, віддалений від апарата на півтора кілометра.

Принцип роботи евапорографа полягає в збиранні і відтворенні на спеціальній плівці інфрачервоних променів, що йдуть від предметів, розташованих у полі зору приладу. Зображення можна спостерігати безпосередньо або фотографувати з допомогою камери, вмонтованої в апараті. Установку сконструйовано так, щоб вона приймала радіацію, випромінювану предметами, температура нагріву яких коливається від одного до кількох тисяч градусів.

Температуру спостережуваного об'єкту можна визначити як з усієї площі, так і з будь-якої його точки. Наприклад, фотографія будинку взимку дозволяє виявити, де просочується тепло і де потрібна ізоляція для утеплення приміщення. З допомогою евапорографа можна встановити різницю температури поверхні людського тіла і тим самим дати докази стану здоров'я людини.

Таким чином, прилад, який спочатку був розрахований лише для воєнних цілей, почав застосовуватись також у промисловості, медицині і в дослідній роботі.

Розміри евапорографа — 45,7х35,6х28 сантиметрів. Інфрачервоні промені проникають у нього крізь спеціальну лінзу з одного боку камери, а зображення на плівці оператор спостерігає через вічко в другому боці камери.

ТОМУ П'ЯТЬ РОКІВ ПОМЕР ПРОФ. КУЗЕЛЯ

Це п'ятиріччя з дня смерті проф. Зенона Кузеля, але ми не хочемо писати про його смерть, бо в нашій пам'яті він завжди живий, усміхнений і молодий. Таким він був усе життя! Тому й дружив з молоддю, опікувався молоддю, жив для молоді. Хто з молодих, що на чужині робив, чи продовжував студії, не знав прізвища професора Кузеля? Не багато й таких, що не зазнали його допомоги, моральної і матеріальної. Своїх грошей не мав, бо не хотів і не вмів призирувати гроша. Зате ж випрошував для своїх студентів і роздавав. З усміхнено просив і усміхнено роздавав.

Нам проф. Кузеля був особливо близький, для нас особисто і для "Ми і Світ", що ним тишився і турбувався. Тож з приємністю складаємо на його паризькій могилі нашу скромну китичку квітів-спогадів, призначених при нашій спільній дорозі по чужині.

Фюрт, Німеччина. При вул. Макс, в невеличкій залі колишнього "гастгаузу" редакція тижневика "Час". Стукотять писальні машинки. Йде спішна підготовка рукописів для друкарні. Друкарня ген аж в Цірндорфі, треба відвезти скрипти поїздом, — єдиним поїздом, що відходить під вечір. Точно о год. 4 мусить прийти проф. Кузеля, щоб скорегувати мову. Вчасніше не готові ще рукописи, а й Професор зайнятий в

КоДУС-і, а пізніше не стало б часу все проглянути. І не було випадку впродовж чотирьох років, щоб проф. Кузеля запізнився. Бувало, вбігає задиханий, змучений, але завжди усміхнений: — Ну, що ж там нового, пане Миколо?

А за хвилину вже при роботі. Швидко, швидше! Ще година, ще пів години, ще п'ятнадцять хвилин до поїзду!... Передав манускрипти хлопцеві, перевірів на годиннику, чи всміє він на двірець, і тільки тоді глибоко віддихав з полегшою. По довгому робочому дні починався короткий вечірний відпочинок, бо потім знову своя наукова праця.

Майже на означену мінуту з'являлась пані Професорова. — Ах, це ти Очка?! — Ця зустріч відбувалась двічі денно: перед спільним обідом в ресторані і перед вечірним спільним проходом. Але була вона завжди така радісна і поведінка Професора така галантна, наче під час перших рандеву закоханої пари.

А ось гостина. Багато людей, але в центрі уваги завжди Професор. Ввічливий для чоловіків і галантний для пань. Не омині нікого, не кинувши милого словечка, не сказавши компліменту.

Хто не пам'ять його незрівняних тостів! При різних нагодах, у різних товариствах. Там був і дотеп, і незвичайна блискучість думки, і передусім завжди такт.

Проф. З. Кузеля (в капелюсі) з дружиною під час відпочинку в Міттенвальді (1950)

Пощастило панство Професорів "витагнути" в гори. В прекрасному Міттенвальді, у стіп Карвендля, Професор віджив. Пригадались прогулянки і подорожі з молодих літ. Важко вже було виходити на верхи, але долинами, скільки ж то проходів ми спільно зробили понад кришталіно чисті гірські озера, понад незвичайної зелені прудкий Ізар, буйними лугами понад чарівним Вальхензе...

**

І вкінці Сарсель та Париж. Проф. Кузеля любив великі центри. Все життя сліве провели панство Кузели у Відні й

Берліні! Не було вже стільки сили, щоб часто доїжджати до Парижу, але як радісно сприймав проф. Кузеля кожну зустріч з цим прекрасним і також завжди молодим містом.

Ми блукали спільно попід галерії Монтмартру, і по Сіте, і Люксембурзьким городом, і по просторому Буа де Больнь. Тоді завжди пп. Професори були також гістьми у нашому піддаші при рю Фетріє...

Полюбив наш Професор Париж мабуть найбільше з усіх міст на чужині, бо й залишився там вічно спочивати!...

М. К-ий

КУПУЮЧИ КАРТИНУ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЦЯ, ЗБАГАЧУЄТЕ СЕБЕ Й УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО, ДАЮЧИ ЗМОГУ ТВОРИТИ НОВІ МИСТЕЦЬКІ ТВОРИ.

ЯК ОРІЄНТУЮТЬСЯ ТВАРИНИ?

Спостерігаючи життя тварин, ми не раз пригадуємося над цим, як пояснити поворот птахів з теплих країн до своїх гнізд, як знаходять дорогу до свого мешкання домашні тварини, як потрапляє до своєї "гаври" ведмідь, тощо. Знаємо, що тварини не мають розуму і тому не можуть орієнтуватися в довкіллі так, як розумна людина. Розум заступає тваринам частинно інстинкт, який вони одичують від предків і який вможливає їм шукати поживу, будувати гнізда, берегтися від ворогів і т. д. Як це все відбувається, розповісти в кількох реченнях не можна, це довгі і складні питання, які старається розв'язати нова галузь науки, а саме психологія тварин.

У цьому короткому нарисі розповім коротко про одно явище в житті тварин, а саме про орієнтацію лилика (кажана).

Італійський учений Спаланцані наприкінці 18 сторіччя робив досліди з лиликами в темній кімнаті (лилики — це нічні тварини) порозтагавши навхрест тоненькі нитки. Лилики, літаючи, не вдарялися, а виминили їх. Спаланцані дійшов до висновку, що лилики мають якийсь, людям невідомий зміст, який дозволяє їм орієнтуватися в темряві. Учений Жюрієн з Женеви був тієї думки, що тут ідеться про зміст слуху, який вможливає лиликам орієнтуватися у темноті і оминати всякі перешкоди. Та французький природник Ківіє відкинув твер-

дження Спаланцані і Жюрієна та обстоював думку, що лилики орієнтуються при допомозі дуже добре розвинутого змислу чуття (дотику). Авторитет Ківіє загнав у кут досліди обидвох попередніх природників і його теорія була визнавана аж до найновіших часів. Орієнтацію лиликів при допомозі змислу слуху наново відкрили два американці Гріффін і Галямбос у 1941 році, та незалежно від них голляндець Дійкграф у 1943 році. Слух лиликів замінний тим, що вони не реагують на звуки інших тварин, тільки на звуки і голосні, які видають самі. А далі вони не є нормальними звуками, тільки ультразвуками дуже великої частоти від 30 до 120 кілогерц, яких людське вухо не ловить. Кілогерц — це 1000 дрогань на секунду, а людське вухо сприймає звуки від 16 до 60.000 Гц, а в музиці уживається тонів між 30 а 4000 Гц (дрогань в сек.). Людське вухо не ловить їх ще й тому, що вони дуже короткохвильові (кілька міліметрів довжини). Лилики видають ці звуки горлом, звуки відбиваються від предметів і доходять до свідомості лилика як відбитий звук, відгомін — ехо. Перед злетом підносить лилик голову, відкриває рота і видає голосний крик, якого ми, однак, не чуємо, повертає вухами в усі сторони, і так обслушовує довкілля. Щойно тоді, як зорієнтується в оточенні, злітає із свого місця і в льоті знову видає голос, щоб упевнитися

чи немає перешкод і щоб віднайти поживу. Лилики живляться нічними комахами, які ловлять в льоті. Звуки видають вони ритмічно і не однакової сили. При злеті ці звуки повільні, в часі льоту скоріші, а найскоріші під час причалювання. Як бачимо, змісл слуху заступає лиликам змісл зору інших тварин.

Слухом орієнтуються також комахи, але тільки щоб віднай-

ти другу статть. Наприклад цвіркуни - "чоловіки" потирають крильцем до ніжки і видають відомі нам голоси, якими приманюють до себе самичку. Віденський дослідник Реген передавав голос цвіркуна через телефон у кімнату, в якій була "пані-цвіркунова" і вона, почувши голос милого, підлізла до телефонної трубки, надіючись на милу зустріч.

Остап Залеський

ШИШКАРІ

Ялинковий шишкар — одна з найцікавіших пташок України. Навкруги снігові кучугури, тріскучі морози. Всі птахи, звірі так-сяк живуть у тяжкий зимовий час — аби дотерпіти як-небудь до весни. А шишкарєві все байдуже — сидить біля свого гнізда й весело посвистує.

А онде під лапатою гілкою розмістилось і гніздечко шишкаря. У ньому лежать яєчка. Зеленувато-сіра самичка терпляче сидить на них.

Шишкарі — мандрівні птахи. Основним їхнім кормом є насіння з шишок ялини. Врожайного на шишки року з'являються й шишкарі. Вони будують свої гнізда у найситнішу пору — зимою, коли в шишках дозріває насіння. Як тільки самиця знесе перше яйце, вона вже не залишає гнізда, щоб яйця не захолюнули. Годує її дбайливий самець.

Тижнів через два у гнізді з'являються пташенята. Де ж знайти їм корм у зимовому засніженому лісі? Шишкарі вигодовують і пташенят теж насінням ялин. Вони вилущують насіння з шишок скрещеними половинками дзьоба. Самець цілий день носить насіння самиці, яка спочатку вигріває яєчка, а потім гріє пташенят. Днів через двадцять молоді шишкарі залишають затишне рідне гніздо і разом з батьками мандрують табунцями по лісу.

Ще одну цікаву особливість мають шишкарі. Смолисті насінини шпильових дерев — головна їхня їжа. Тіло старого шишкаря так насичується смолою, що довго не піддається розкладу. Десять-п'ятнадцять років може лежати така "мумія" шишкаря, наче забальзамована. Ялинові шишкарі живуть по лісах Карпатських гір. А під час мандрівок їх можна бачити на всій території України.

В. Пархоменко

А. Гладилевич

ТАМ СТОЯЛИ НАШІ КОРАБЛІ

(З циклу "Українці в Тунезії")

Бізертою я зацікавився вперше, коли ще був студентом. Припадково прочитав я тоді, що частина кораблів Української Фльоти після упадку нашої Держави 1917-1920 років втекла перед більшовиками до Бізerti в Північній Африці. Тоді мені й на думку не приходило, що колись могтиму власними очима оглядати місто, з яким у деякій мірі пов'язана історія нашої фльоти.

Трохи дивно, що в перших роках свого перебування в Тунезії я не мав нагоди зайти до Бізerti. В екскурсії, що її раз зорганізувала управа Української Громади, щоб оглянути Бізерт, не взяв я участі, бо не стало місць в автобусі...

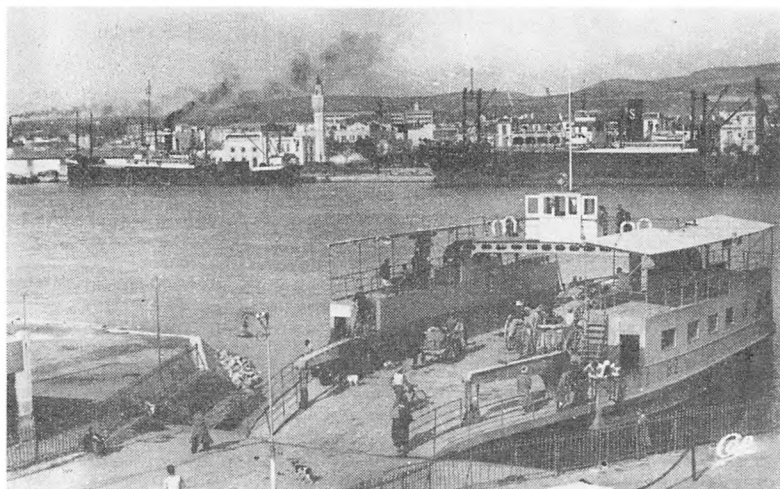
Правда, інколи нашу громаду хвилювали події, що мали зв'язок з тим містом. В Бен-Метірі лоявся вряди-годи зелений "джіп", яким приїжджали сюди поліцаї бізертської Служби Безпеки шукати в нашому селі справжніх чи уявних агентів Москви. Багато теж шуму наробив тут приїзд з Бізerti священника — "малороса", що забажав "заопікуватися" православними українцями Бен-Метіру й заснувати для них російську парафію.

В "Історії Тунезії" Артура Пеллєрена, яка попала до моїх рук у Бен-Метірі, вчитав я деякі подробиці про "флоту генерала Врангеля в Бізерті"

чи пак тридцять три судна української Чорноморської Фльоти, що їх захопили були "білі" росіяни, втікаючи перед "червоними". Ці судна — різного типу кораблі й чотири підводні човни, прибули до Бізerti групами в часі між 8 грудня 1920 р. і 9 січня 1921 р. Французька флада включила дванадцять кораблів в склад Бізертської фльоти, чотири забрала для своєї фльоти в Марселі, а решту — між ними й підводні човни, продала на лом.

Все таки мені пощастило згодом аж тричі побувати в Бізерті. Нагодою для цього були справи, що їх у роках 1951 і 1952 мали в тамошньому окружному суді наші люди. Вони просили мене їхати туди з ними за перекладача і я не відмовлявся. Слухаючи горляних звуків незрозумілих діалогів, що в присутності французького судді велися між огрядним тунезійським перекладачем і його земляками, я нетерпеливо ждав хвилини, коли виреуся із залі, насиченої гострим запахом тіл і одержі, та погуляю вільно залитими сонцем, рівними і чистими вулицями модерної Бізerti, чи мальовничими заулками старого міста, яке пам'ятає ще фенікійські часи.

Сьогоднішня Бізерта — це найбільша військова морська

Порт у Бізерті: на першому пляні моторовий пором

база в Північній Африці. Остання світова війна залишила тут сліди, які не швидко щезли. Збомблені тут і там будинки, зруйноване крило церкви і барак на місці, де раніше стояв чепурний неомавританського стилю залізний двірень, нагадали мені картини, що їх я кілька років тому бачив у знищеній Європі. Цих спустошень Бізерт зазнала від альянтських бомб у 1943 році, коли німці зробили з неї свою військову базу.

Ось я на березі протоки, що лучить Бізертське озеро з морем. Праворуч спочивають у порті: чотири сіро-зелені кораб-

лі, наїжені дулами гармат.

Моторовий пором невтомно перевозить, без жодної оплати, з одного берега протоки на другий юрби людей, разом з їхніми двохколісними гарбами, вельосипедами, автами й ослами. Легенький вітерець доносить до моїх вух крик муудзина, що з високого мінарету, по той бік закликає своїх вірних до вечірньої молитви.

Контури воєнних кораблів швидко затираються в північній, а я все ще стою на набережній і очей не можу відірвати від місця, де більш як два десятки років тому колишалися українські кораблі.

СЛОВА БІСМАРКА

Сказав Бісмарк: "Ніколи не брешуть так, як перед виборами, під час війни і після полювання".

ДЕЩО ПРО БІБЛІОТЕКИ

Вже в сірій давнині люди порозумівалися між собою при допомозі письма і свої думки передавали на папірусі, глиняних табличках, пергаміні і згодом на папері. Археологічні розкопи в Єгипті й Мезопотамії виявляють, що в тих країнах, зокрема в Єгипті, вже на 2 тисячі років перед Христом, були бібліотеки при святинях і палаті володарів. Єгиптяни писали на папірусі і до сьогодні збереглося небагато фрагментів із тих збірок. У Вавилоні й Асирії писали на глиняних табличках. Знаємо, що у вавилонських бібліотеках були твори з таких ділянок, як: релігія, граматики, поезія, історія і наука. Найславнішою асирійською бібліотекою була книгозбірня в Ніневі, яку дуже розбудував володар Ассурбаніпаль. Біля 22 тисячі глиняних табличок із цієї збірки знаходяться в Британському Музеї в Лондоні.

Високою культурою і цивілізацією визначалися старовинні греки. Вже в 500 р. перед Христом багато з них вміли читати і писати. Славні філософи, Платон і Аристотель, мали свої книгозбірні. Одною з найславніших бібліотек була александрійська бібліотека в місті Александрія. Цю бібліотеку збудував Птолемей I в 4 столітті перед Христом. Кажуть, що в ній було 700 тисяч рукописів. З александрійською збір-

кою змагалася бібліотека в Пергамум у Малій Азії. Тут почали вживати до писання новий рід матеріалу, саме пергамін, бо не могли дістати папірусу з Александрії.

Римляни довгі роки не знали про себе, що таке бібліотека. Щойно тоді, коли додому почали повертатися переможні полководці, вони почали привозити зі Сходу книжки, а то й цілі збірки. Коло 37 р. перед Христом у Римі збудовано було за Августа публічну бібліотеку. В 4 столітті там уже нарахувалося 28 публічних бібліотек, отже, книжками у тих часах цікавилися вже дуже римляни. З упадком Риму підупали теж бібліотеки.

Коли християнство почало поширюватися в різних країнах, то церковні громади почали в себе збирати книжки. Тертуліян говорить (коло 200 р.), що Александрія мала поважну бібліотеку і там був єврейський текст Старого Завіту та його грецький переклад. Але властиві бібліотеки почали процвітати щойно по монастирях. Там були окремі ченці, які переписували рукописи під надзором учених. Перший такий осередок заснував Касіодор у монастирі в південній Італії, в 550 р. Монастирські переписувачі займались головню переписуванням церковних книг. Духовенство Західної Європи зберігало латинських класиків, а монастир-

ські бібліотеки на Сході зберігали грецьких клясків. З хвилюючою упадку Царгороду в 1453 р. багато вчених прибуло зі Сходу до Італії і до Західної Європи та привезли з собою перлини грецької науки. З розвитком університетів збільшувалося число книжок-рукописів із світською тематикою.

Коли винайдено друкарську машину, в 15. сторіччі, збільшилося заінтересування книжками і вони стали дешевшими.

Бібліотеки королів, князів, вельмож і інших приватних родин стали основою при творенні національних бібліотек. Найстаршою між ними є Національна Бібліотека в Парижі, що своїми початками сягає часів Карла VIII (1470-98). Сьогодні вона нараховує поверх 6 мільйонів книжок і періодичних видань, має теж великі збірки рукописів, карт, нот і мистецьких предметів. Британський Музей у Лондоні — це англійська національна бібліотека. Її основано в 1753 р. Вона нараховує поверх 5 мільйонів книжок і рукописів, деякі з них є дуже цінні і рідкісні. Незвичайно вартісною є Ватиканська Бібліотека в Римі, яку заснував папа Микола V (1447-55). За папи Пія XI її зреорганізовано і скаталоговано. Вагиканська Бібліотека має поверх 700,000 томів і понад 75 тисяч цінних і рідкісних рукописів. Однак найбільшою бібліотекою у світі є Конгресова Бібліотека у Вашингтоні, що є американською національною бібліотекою. Вона постанала в 1800 р. і тепер має поверх 9 мільйонів томів книжок і брошур та коло 13 мільйонів рукописів.

Бібліотеки в Україні своїми

початками сягають 11. сторіччя. Вони приміщувалися головню при монастирях та мали збірки рукописів і рукописних книг. Відомі є бібліотека Києво-Печерського монастиря і катедри св. Софії 1037 р. Про бібліотеки дбали українські князі і вельможі В 16. і 17. сторіччях у розвою бібліотек допомагали братства (напр. Ставропігійське у Львові) та академії (напр. Київська). Дуже цінними були бібліотеки при університетах. На ЗУЗ мережу бібліотек зорганізувало Т-во "Просвіта". Бібліотека НТШ у Львові нараховувала в 1939 р. коло 300 тисяч томів.

За часів Української Держави видано закон з 2 серпня 1918 р., що ним покликано до життя Національну Бібліотеку Української Держави в Києві. В 1919 р. її переіменовано на Всенародноу Бібліотеку. В 1935 р. об'єднано її з Бібліотекою Української Академії Наук. Сьогодні вона зветься Державною Публічною Бібліотекою УРСР і має понад 5 мільйонів томів. Українські поселенці в країнах Нового Світу почали також дбати про бібліотеки і засновувати їх при своїх організаціях.

У Канаді засновано Національну Бібліотеку щойно в 1952 році. Незабаром мають збудувати для неї просторе і модерне приміщення. Перед 1952 р. існували тільки поодинокі бібліотеки (Парламентарна бібліотека, Бібліотека публічних архівів і т. д.). Вони вже тоді закуповували книжки, які мали згодом увійти до Канадійської Нац. Бібліотеки.

Для нас, зокрема для наших видавців, важливе те, що Нац.

Бібліотека видає тепер щомісячний каталог всіх канадійських видань п. н. "Канадіана" (на англійській і французькій мовах) і тому до неї є обов'язок надсилати все, що друкується на канадійській землі. Не знають, мабуть, про це україн-

ські видавництва і тому немає, на нашу шкоду, всіх українських видань. Тому обов'язково треба вписати на свою картотеку цю інституцію і слати кожне видання в двох примірниках на адресу: National Library, Ottawa, Ont.

"РОЗВІДНИКИ"

Немає, мабуть, в лісі птахів пронизливіших за довгохвостих білобоких сорок. То там, то тут чути їх невгамовне скреготання — ці непосидючі, всюдисущі цокотухи завжди на сторожі, від них ніхто не сховається. Вони справжні лісові розвідники: коли сорока помітить звіра чи людину, вона зразу ж сповіщає всіх мешканців лісу про небезпеку.

От чому досвідчені мисливці, вистежуючи звіра, прислухаються до скреготу сороки.

Одного разу, на початку весни, ми розшукували вовчий барліг. Два дні блукали по моховищах та глибоких ярах, оглянули кожний куточок, оглянули кожний кущик.

Надвечір, після невдалих розшуків, поверталися ми в село край порубу. Раптом праворуч, за березняком, навперебій заскреготали сороки.

— Якогось звіра помітили! — насторожився наш ватажок — пасічник. — Ану, ходімо подивитись, хто там може бути...

Звертаємо в білокорий, світлий березняк і, минувши його, сходимо в порослий густою ліщиною байрак. Вгледівши нас, сороки ще голосніше заскреготали. Під вітами ліщини джорчало прозоре джерельце.

Пильно придивляючись, пасічник пройшов трохи вниз за течією струмка, спинився і махнув нам рукою. Ми підійшли.

— Дивіться, — прошепотів він, показуючи на обмитий водою жовтий суглинок.

Ми побачили відбитки вовчих лап. Мабуть, зовсім недавно звір пив тут воду. Значить, лігво десь близько.

Другого дня, на світанку сівши в різних місцях, прислухаємось до сорок. Птахи мирно перегукувались, ніби розмовляли між собою. Раптом, коли вже мало сходити сонце, вони тривожно затріщали на весь ліс і знову в тому ж глибокому байраку. Напевно, вовк там.

Починаємо шукати. З рушницями наготові уважно оглядаємо кожний кущик. І справді в глухому кутку байрака, в непролазних хащах бузини і крушини, ми знайшли вовче гніздо, в якому було п'ять вовчат.

П. Ст.

3 ІСТОРІЇ ПОШТОВИХ МАРОК

Епоха поштових марок офіційно почалася після того, як добродій Вілліямс наліпив в травні 1840 року на свого листа першу поштову марку.

Була вона перша і не перша. На двадцять років раніше Китайці пустили в обіг оплачені коверти: білі для вжитку внутрі краю, а зелені — для закордону. На перших був напис: "За три сапеки цей лист може їхати по всіх провінціях імперії і не може затримуватись, хіба на берегах моря". На другому стояло: "Заплативши 10 сапеків, цей лист може їхати поза всі моря і поза всі гори".

Ровленд Гіл, який прославився своєю поштовою реформою в Англії, впав на свою ідею зовсім випадково. Їдучи через шотландське село, він побачив, що на порозі одного дому молода дівчина відмовляється заплатити поштареві оплату за листа.

— Покажіть, казала, я подивлюся наперед, від кого цей лист!

Листоноша показав їй листа, вона докладно його оглянула, а потім повернула його назад: — Дякую, сказала, він мене не цікавить!

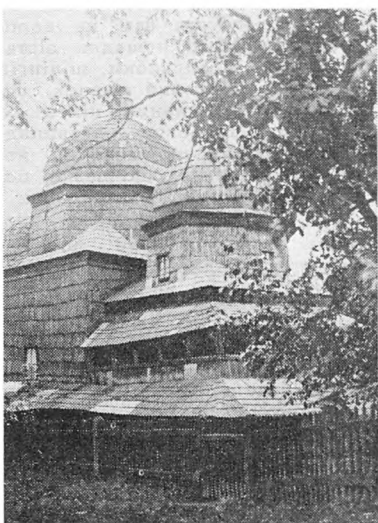
Коли листоноша відійшов, гриступив Гіл і запитався дівчину, чому вона не прийняла листа? Дівчина завагалась, а потім сказала щиро:

— Це лист від мого нареченого. Ми домовились, що пи-

шемо до себе умовленими знаками на коверті. Напр., коліщатко означає "Я тебе люблю", крика — я хворий, хрестик — я тебе цілую і т. д. Я не мушу відбирати листа і платити за нього, бо все вже знаю.

Тоді Гіл подумав, що треба впровадити оплату за листа згори. Хай платить той, хто висилає.

А все таки не Гіл був пер-

Дерев'яна церква в Роздолі з пол. ХУІІІ ст., в якій зберігалися старовинні ікони з ХУІ ст. і дзвін з 1653 року

УКРАЇНСЬКІ РАДІОСЛУХАЧІ!

Слухайте кожної неділі
в год. 8.30 — 9.45 вранці
мистецької української
радіопередачі

ЮРІЯ ЛАВРІВСЬКОГО

на хвилі W. W. O. L. — 1120

ший, що впровадив поштові марки. Це зробив уже перед ним на маленькій австрійській пошті в Каринтії скромний урядник. Він мав на віддани дочку, отже задумував зібрати їй посаг, продаючи одно-крейцарові марки при нагоді доставки листа, — бо й так був звичай давати поштарям на чай. Мастку він сам не дорожився, але його нащадки дістали тепер 3 мільйони шілінгів за один одніський значок, що про його існування ніхто не знав до 1952 року. Тоді випадково знайшли цю марочку, наліплену на листі, що лежав поміж листками старої книжки.

Багато було дотепних історій, коли впроваджувано поштові марки в поодиноких державах. І так, данський король Хрістіан

X дозволяв випускати марки тільки після того, як огляне їх його придворний фриз'єр. Причина була та, що раз гравер зробив йому на марці переділ на голові по іншому боці. Англійська королева Вікторія впродовж 61 літ свого панування веліла завжди давати на марках свій профіль з молодих років. Коли ж піддані з Канади та з Нової Зеландії домагались нових портретів, щоб знати, як виглядає їхня королева, то вона наказала випустити марки, на яких поруч було два профілі: з молодих років і з того часу, як стала вдовою.

Отже не тільки книжки, але й марки, особливо старовинні, мають свою історію.

НОВІ ФРАНКІВСЬКІ МАРКИ

Український Музей в Клівленді (Огайо, ЗДА) приготував марку і повнітку І. Франка. Це буде перший філ. випуск, що ним еміграція відзначить 100-ліття народження Ісидоренка.

За прикладом СРСР, також Румунія випустила в серії "славних людей" марку за 50 бані з погруддям Івана Франка. Оформлення марки дуже пересічне.

С. Г.

НАЙМЕНШІ КАРТИНИ СВІТУ

Світовий рекорд мініатюрної картини має італійський маляр П'єро Бузанера. Недавно він побив свій власний світовий рекорд: намалював образ "Процесія", що довгий на 2,8 міліметра і широкий на 2,5 міліметра. А все таки є на ньому зображених 8 осіб.

Таких картинок може поміститися 49 на поверхні нормальної поштової марки. Дивитись на них треба через збільшувальне скло.

КАРТИНА ДОБРОГО МИСТЦЯ ДАЄ КУЛЬТУРНИЙ ВИГЛЯД КІМНАТІ. ВОНА СВІДЧИТЬ ПРО МАТЕРІАЛЬНЕ І ДУХОВЕ БАГАТСТВО ГОСПОДАРА.

ЯК НІМІ НАПИСИ ЗАГОВОРИЛИ

Відомості про дуже цікаву історію Нільської долини дійшли до нас у вигляді численних рuin стародавніх єгипетських міст, пам'ятників мистецтва і різних написів.

Стародавні єгиптяни писали ієрогліфами — чітко виведеними знаками-малюнками, які зображували слова. Щоб відтворити воду, рисували кілька хвилястих ліній; гори зображувалися малюнком двох гір і т. ін.

Згодом, коли виникли абстрактні поняття і власні імена, мова ускладнилась, і єгипетські ієрогліфи почали змінюватись. Картинні знаки, що колись читались як цілі слова, стали тільки складами і окремими звуками. Це зробило систему єгипетського письма досконалішою, а водночас і складнішою.

Багато років вчені-єгиптологи вивчали єгипетські написи, поки людська думка розв'язала цю таємницю історії.

В 1799 році, під час походу Наполеона в Єгипет, поблизу міста Розетти французькі воїни знайшли в землі велику плиту, всю списану староегипетськими письменами. Тут же, на камені, було подано переклад цього напису грецькою мовою.

Так вперше виникла можливість, порівнюючи із грецькою мовою, прочитати староегипетський текст.

З 1808 по 1822 рік над розшифровуванням Розетського каменя працював французький вчений Ф. Шампольон. Незва-

жаючи на свої молоді роки, Шампольон вільно говорив грецькою, латинською і арабською мовами, прекрасно знав історію Єгипту. Незвичайна ерудиція і напружена робота протягом 14 років допомогли вченому розшифрувати єгипетський напис на Розетському камені. 27 вересня 1822 року вчений зробив про це доповідь на засіданні Академії наук. Ця дата і тепер вважається днем народження нової науки — єгиптології.

Ключ до розв'язання староегипетських ієрогліфів Шампольон знайшов, підставивши літерне значення до ієрогліфів в імені "Птолемеї":

Перший (верхній лівий) ієрогліф імені вчений спробував читати як "П"; нижній лівий ієрогліф як "Т"; дальший — як "О"; ієрогліф у вигляді лежачого лева — як "Л"; ієрогліф під цим малюнком — як "М"; два дальші — як "АЙ", і, нарешті, останній ієрогліф — як "С". Вийшло "Птолмеїс". Коли

**COLLEGE STUDIO
PHOTOGRAPHER**

**ВЛАСНИК І. ЯРМОЛЮК
499 College St. Toronto, Ont.
WA. 2-2507**

Д-р МИКОЛА ОСТАФІЙЧУК

Спеціаліст жіночих недуг

відкрив лікарську канцелярію при
944 Ottawa St. — Windsor, Ont.

Tel. Off.: GL 4-9570; Res.: 112-TW 3-6657 або WH 5-6224

Приймає: 4—6 попол. за попереднім замовленням

порівняти з грецькою вимовою цього імени ("Птолемайос") в єгипетській мові не вистачало літер "Е" і "О". Але Шампольйона це не здивувало: знання старосврейської і арабської мов допомогло вченому по аналогії

припустити, що в старосврейській мові голосні звуки часто пропускались. Ця думка скоро підтвердилася.

Через деякий час Шампольйону пощастило виявити другий пам'ятник, на якому він прочитав ім'я цариці Клеопатри, також написане старосврейськими ієрогліфами. Після цього Шампольйон не тільки впевнився, що правильно розшифрував ієрогліф "Птоломей", але й познайомився з кількома новими. Далі справа пішла швидше, і німі колись написи заговорили.

Л. Сятенко

КАРТИНИ

українських мистців

МИКОЛИ КРИЧЕВСЬКОГО

і А. СОЛОГУБА

можна набути через Вид.

"Ми і Світ"

ЧОМУ ЦИКЛОНИ НОСЯТЬ ЖІНОЧІ ІМЕНА?

Як відомо, циклони позначені різними жіночими іменами. Ця термінологія виводиться з Австралії де жив у минулому столітті метеоролог Клемент Врадж. Виступаючи перед слухачами з рефератами з своєї ділянки, він з практичних оглядів називав буревії різними іменами, що й прийалося опісля в цілому світі. Вибрав жіночі імена, бо, як казав, жінки дуже нагадують своєю вдачею циклони: вони імпульсивні і незбагнуті!

Адвокат і нотар

Л. В. ЛИТВИН

PHONE: EM 6-7040

575 Queen Street West (над "Аркою") — Toronto, Ont.

Для наших читачок

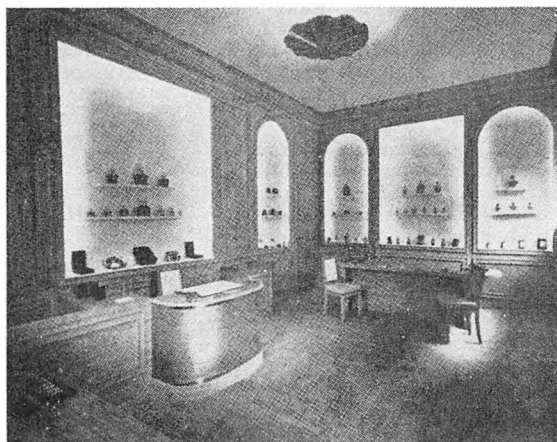
ДИНАСТІЯ ПАРФУМЕРІВ

Коли говориться про парфуми, в нашій уяві в першу чергу постає Франція, як найбільший світовий продуцент того жанру. Хоча, насправді, колискою перших "пахучих вод" був Кельн над Реном, званий по-французьки Кольонь (від цього й пішла назва "кольонська вода"), де в 1650 р. Жан Поль Фемініс створив "кольонську воду" з намочених в спирті шкірок помаранчі, цитрини, бергамоту (рід малої помаранчі) та неролі, і свій секрет передав Жанові-Антонієві Фаріні, що славиться й досі своїми водами, і якого син перенісся до Парижу в 1806 р. та тут почав свою продукцію.

Але не можна уявити собі парфумерії у всіх видах без її класика — Герлена. Можливо, що для декого він сьогодні видається перестарілим, але його ім'я, як і весь його творчий шлях, вивів парфумерію на вершини й надав їй престижу та поваги.

"Мезон Герлен" — або, сказати б, "фірма Герлен", почала своє існування ще в 1828 р. Засновником її був П'єр-Франсуа Паскаль Герлен, що заснував парфумерійний магазин на славній рю де Ріволі в Парижі, а фабрику вибудував на "чистому полі", за пляцом Етуаль, що сьогодні є центром Парижу.

Косметичний
салон фірми
"Герлен"
у Парижі

BEAUTY SEAL

велика українська фабрика парфум і косметиків

В. А. ОНИСЬКОВА

доктора хімії і члена французького Косметологічного Товариства в Парижі

поручає свої першоякісні товари:

всі роди кремів, пудри, шмінки, мейк-ап, товсті олівці до уст, які не стираються легко і не шкодять (ціна 1.50, а вимінна кредка тільки 0.75 дол.), препарати до купелі (олива, сіль, шампони для різного роду волосся), колонські води, парфуми тощо.

Усі ці продукти можна набути в косметичному салоні

„COLETTE“

Ольги Колянківської

522 Queen St. W.

Toronto, Ontario

Висилка кремів на замовлення.

Ідучи за модою, Герлен влаштував крамниці в інших частинах міста — на рю де ля Пе, Шанс Елізе, пляс Вандом тощо, де ще й до нині пишуться написи з його ім'ям. Фабрика за той час мусіла переноситись на щораз дальші передмістя і сьогодні знаходиться в Бекон-ле-Брюер.

З-під досвідчених і терпеливих рук Герлена почали виходити парфумерійні продукти, і так перша з них туалетна вода дістала назву "Л'осйон Герлен", а друга — спеціально зроблена для імператрки Франції Євгенії, була названа "О де кольонь Імперіаль", і за неї його іменовано постійним надвірним доставцем парфумерії для імператорського дому, що відкрило йому двері до всіх пануючих домів Європи.

Свою працю спирав Герлен на солідності, високої якості продукції, найдокладнішому доборі первісних продуктів та суворій критичності до праці всіх членів родини, і так він завоював собі найкращу славу.

Живучи 90 років, П'єр Герлен передав весь свій досвід синові і внукам. Сьогоднішніми власниками цієї світової фірми є його нащадки.

ПАРФУМИ ГЕРЛЕН

"Мітсукі" (від 3.50 дол.),
"Шалімар" (4.00), "Воль де
нюї" (3.50), "Жіки" (3.50) та
найновіша креація "Ода"
(7.00)

можете купити в

**ПАРФУМЕРІЇ
О. КОЛЯНКІВСЬКОЇ**

Герлен створив цілий ряд першокласних парфум, які сьогодні відомі в цілому світі. Ось цікава хронологія їхньої продукції: 1850 — О де кольонь імперіяль, 1889 — Жіки, 1895 — Жарден де мон кюре, 1898 — Апре Льонде, Кант вен ль'ете, А травер шанс, Вю де ля Пе, 1901 — Джеді, 1902 — Мушур де месіє, Віолет де мадам 1906 — Сіляж, 1908 — Ін доз, 1912 — Ль'ер Бле, Ваг сувенір, 1916 — Шалімар, 1919 — Мітсуко, 1929 — Лію, 1932 — Воль де нюї, 1933 — Су ле ван, 1936 — Вега, 1937 — Кок д'ор, 1946 — Дава-мекс, 1956 — Од.

Ніхто інший не може похвалитися такою багатою китцею запахів, тим більше, що чимало з них перетривали часи війни і сьогодні все ще втішаються таким самим великим успіхом, як і у дні свого постання. Це передусім: Мітсуко, Шалімар, Жіки, Воль де нюї, Лер бле. А найновіша креація Герлена — "Од" є ще одним свідоцтвом традиційної якості.

Окрім парфум та кольонських вод, Герлен провадить один з найелегантніших Інститутів Краси в Парижі. Для праці у ньому живляться також креми й всі продукти краси власного виробу. У вигідних і приємних кімнатах, влаштованих у блакитному кольорі, жінки піддаються косметичним забігам, щоб затримати свою красу й молодість.

Розвій дому Герлен довів до того, що свою працю він мусів поширити на найбільш віддалені закутки в цілому світі. І скрізь, в Австралії, Америці, Азії, Африці чи Європі — немає місця, де не було б відоме його ім'я.

О. К.

КОСМЕТИЧНИЙ САЛЬОН ТА ПАРФУМЕРІЯ

ОЛЬГИ КОЛЯНКІВСЬКОЇ

в приміщенні фірми

Е. ДУМИН ЛТД.

552 Квін-Вест — ЕМ. 4-4726

поручає

креми всіх родів для різної шкіри найкращої якості світової марки французької фірми

ЛЯНКОМ

нічний

спеціально добрий крем для сухої шкіри

НЮТРИКС

У нас можна набуті креми та шмінки, пудру і кредики до уст великої української фірми з Монреалю

доктора В. А. Ониськова

БЮТИ СІП

Всі продукти в цінах дуже доступних!

Для товстої шкіри й заневищеної маємо дуже добре лікувальне мило з рум'янку.

Окрім всіх продуктів для піддержання краси маємо прекрасні оригінальні французькі парфуми.

В сальоні відбуваються

плекання краси, масажі, відчищення шкіри, маски, навітлювання, манікюри, педикюри по дуже приступних цінах, а поради і діагнози шкіри — безплатно!

“ЧЕРРІ БЛОССОМ” БАЛЬ

На затоці річки Потомак у Вашингтоні стоїть білий мармуровий павільйон, оточений колонадою. В середині його — пам'ятник Джефферсонові. Навколо — посаджено японські черешні, що навесні покриваються ніжним рожево-ліловим цвітом, творячи картину незвичайної краси.

З властивою їм здібністю зробити з усього видовище і радість — американці створили навколо цвіту цих черешень цілий весняний ритуал — що кінчається вибором королеви черешневого світу, на великому баю, після гарної паради, на яку з'їдяться десятки, а то й сотні тисяч американців з усіх стейтів.

Фактично, то був не баль, а чудове видовище, старанно організоване і добре розігране серед сріблясто-рожево-блакитної декорації величезної балевої залі в Шератон-Парк Готелі.

Два деревця “розквітлої черешні” по обидва боки естради символізували значення бально, а величезне розмальоване “колесо щастя” посередині нагадувало присутнім, що випадок і призначення мають в нашому житті чималу роль.

П'ятдесят три “принцеси” — обрані красуні від кожного стейту і території — мали зійтися в залі для того, щоб побачити, на якому стейті спиниться колесо щастя — хто з-поміж

них стане королевою фестивалю Черешневого Цвіту.

Та поки з'явилися принцеси, струнна оркестра Едді Пірса наперемін з величезною і могутньою оркестрою Армії розгажали публіку і акомпанювали співакам і балетові, що виступали тут.

Нарешті надійшла 10 година. Вогні в залі потухли і тільки різнокольорові абажурики над свічками на столиках світилися теплими точками по залі. Тоді яскравий сніп світла вдарив на широкі сходи наприкінці залі — і там, вишикувавшись вздовж обох спусків, повисли, як різнобарвна гірлянда краси і молодості, — принцеси.

Заля гримнула оплесками і я бачила усміх радісної гордості на устах багатьох з гостей. Було чому. Краса жіноцтва якоїсь нації завжди була, є і буде причиною гордості народу.

І вже бодай тут українцям не доводиться нарікати на історичні чи географічні обставини, що заважають нам досягти мети — красунь ми маємо. Я пригадую наші балі Жіночого Об'єднання в Нью Йорку — з якою гордістю дивилась я на гарненькі личка, що виринали і зникали у вишиваному хороваді серед залі!

Але вернімось до Вашингтону і Черрі Блоссом. “Принцеси” не були самі. Армія, авіація, морська флота і морська пі-

хота — всі виділили своїх офіцерів, що мали бути ескортами для принцес протягом усього їх перебування у Вашингтоні.

Ці ж ескорти ввели своїх дам до залі, і пройшли з ними урочистою дефілядою до стради, на якій кожний урочисто виголосював:

— Я, другий лейтенант такий-то представляю панну Х., принцесу штату такого-то.

Принцеса робила глибокий реверанс публіці, — і пара відходила: кожна принцеса ставала в ряд з іншими, а ескорти зникали надоліни — чекаючи хвилини, коли їх знову покличуть до виконання обов'язків.

Напруження зросло, коли на естраду вийшов найстарший з дипломатичного корпусу у Вашингтоні, норвезький амбасадор де Моргенстерне — і сильним рухом пустив у хід "колесо щастя". Хвилину в залі чу́тно було тільки повільне цокання колеса — і раптом тихий шелест —

— Аляска! Аляска!

Гарненька білявочка з Аляски розгублено озирнулася, ще не розуміючи, що саме сталося — як уже її вели наперед, музика грала туша, репортери клацали апаратами, — а зала весело плескала в долоні. Здається, всі були раді, що виграла саме представниця Аляски — тери-

Чи Ви вже маєте в своїй бібліотеці:

"В ЧАСІ І ПРОСТОРІ"

Л. Коваленко

видання "Ми і Світ"

Стор. 216 — Ціна 2 дол.

Замовляйте в нашій адміністрації!

торії, що так довго і марно домагається прав нормального стейту.

Королеву Черешневого Цвіту швидко повезли на радіо- і теле-станції, де вона мала показатись перед публікою, а в залі знову полилися звуки музики і знову завертілися у повільному танку елегантні пари.

А елегантності на цьому балю не бракувало, бо білети були тільки на запрошення, і цей балъ відвідує тільки дипломатична колонія та вища сметанка Вашингтону.

Знаю, що пані хотіли б знати про сукні — так от: сукні все ще носять довгі, хоч третина пань на балю була у коротких і пів-коротких сукнях. При чому довгі сукні дуже облягають постаті, а короткі — широкі і лишні донизу. І скрізь де можна і не можна — посажено величезні бинти-кокарди.

СЕКРЕТ ДОВГОЛІТТЯ ПІРАМІД

В Єгипті існує прислів'я: "Все боїться часу; час боїться лише пірамід". Це прислів'я підкреслює міцність стародавніх єгипетських споруд.

Піраміди у Єгипті складені з плит ніздрюватого вапняку, який руйнується від різкої зміни температури, танення і замерзання води, від вітру тощо. Саме тому, що в Єгипті не буває морозів, вапняк, з якого складено піраміди, вивітрюється лише на поверхні від незначного розширення плит, коли їх нагріває сонце.

СПОРТОВЕ ВЕСІЛЛЯ СТОЛІТТЯ

Незамітний спортовий романс між чеською чемпіонкою в меті диском, Ольгою Фікотовою, та американцем Гералдом Коноллі, олімпійським чемпіоном у меті молотом, що почався в Мельборні підчас XVI Олімпійських ігор, — закінчився 27 березня ц. р. щасливим подружжям, про яке по сьогодні говорить світ. Побіч весілля князя Райнера і Грейс Келлі, вважають його одним із наймаркантніших у повсенні часи, а в спортових колах навіть прозвали його "весіллям століття".

Воно перейде в історію як зразок непереможної сили любови, для якої не існують залізні кордони і перед якою мусіла скапітулювати також советська влада.

Щасливі молодята

Всупереч усім сподіванням (навіть молоді) — чехи прийняли подію з великим ентузіазмом, даючи символічно вияв своїх скритих симпатій до вільного західного світу. Десятьтисячна юрба народу супроводила молоду пару вулицями "золотої Праги" та пригледалась величавим весільним церемоніям.

Ольга була одягнена в білу коронкову сукню, ширококрисий капелюх, білі черевики на низьких каблучках, і в руках тримала китицю прекрасних орхідей, а Гералд, що майже місяць ждав на комуністичну в'їздову візу і врешті, перемігши всі труднощі, тріумфально в'їхав до Праги, — мав на собі своє єдине темно-синє убрання і білі рукавички, випозичені в американській амбасаді.

На закінчення весільних цере-

ІВАН ПАВИЧ

поручає

**смачні ковбаси, шинки
й вудженняни**

**809 Queen St. W.
Toronto, Ont. — EM. 4-0658**

моній відбулося в скромнім колі біля 50 осіб прийняття, на якому старостою і тостмайстером був славний чеський бігун — Еміль Затопек.

Перед виїздом до Бостону (ЗДА), на постійний побут, де

Геральд вчителює, а Ольга кінчатиме медичні студії, — молодята відбули романтичну пошлюбну подорож по гористій околиці Чеського Лісу.

Роман Дублянця

ДОБРОБУТ І ЗЛИДНІ У СВІТОВІЙ СТАТИСТИЦІ

Останній статистичний вісник організації Об'єднаних Націй подає деякі статистики, що характеризують добробут і злидні у світі.

Найкраще відживляються такі держави (понад 3.000 калорій денно): Австралія, Канада, Данія, ЗДА, Фінляндія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Нова Зеландія, Англія, Швеція і Швейцарія, У Франції денний харчовий пайок не перевищує 2.800 калорій, в Бірмі, Цейлоні й Індії не доходить і до 2.000. Про СРСР вже й не згадувати!

ЗДА зуживають 40% світової енергії, диспонують 71% туристичних возів світу, консумують майже половину світової продукції газетного паперу.

Мешкальна проблема найкраще розв'язана в Австралії, де 55% мешкань мають по 5-6 кімнат, в Новій Зеландії такою вигодою вітішається 52%, в Голландії і Англії 44%, в Канаді 39%, в ЗДА 38%, натомість у Брит. Ірландії 90% родин мають по одній або дві кімнати. СРСР і тут залишається поза статистикою!

В Зах. Європі і Півн. Америці припадає один лікар на менше як 1000 мешканців, а в Судані — 1 на 81.000, в Індонезії — 1 на 71.000 і т. д.

Наскільки пекучою є у світі проблема лікарської опіки свідчить факт, що в Сіамі (Тайланд) на 20 мільйонів мешканців є 200.000 прокажених. Вони в більшості живуть поміж населенням, без будь-яких розпізнавчих знаків. Приходиться щоразу перевіряти всіх шкільних дітей і знайшовши підозрілі плями, робити перегляд всього села чи міста.

В Індонезії багате жниво збирає недуга піян, що розкладає організм подібно, як сифіліс. Атакує головню дітей. На острові Ява безпереривно іздять колони лікарів і медсестер, які на місцях лікують, даючи інъекції пеніциліни.

Зморою для всього азійського південного Сходу є малярія (болотна пропасниця), яка щорічно мучить 200 мільйонів людей, з яких кожного року вмирає два мільйони. Вона також атакує головню дитвору. Малярія не зв'язана тільки з багами, — знайдено її і на висоті 2.850 метрів. Поширює її малярійний комар. Досліди виявили інтересну річ, що комарі-чоловічки є зовсім нешкідливими, натомість жіночки є справжніми вампірами. Що два дні вони п'ють людську кров, переносячи рівночасно мікроскопічні паразити, які спричиняють недугу малярії.

ПРОБЛЕМИ ВИВЧАННЯ АТОМУ

Ми — сучасники найбільшого перевороту в історії науки і техніки. Над світом зайнялась зоря нової ери — ери використання людиною атомної енергії. Ніяка фантазія не може передбачити всі докорінні зміни в житті людства, які в найближчі десятиріччя зробить розумне застосування невичерпних джерел енергії, що містяться в атомному ядрі.

Атомна електроенергія, одержувана в практично необмежених кількостях, дасть змогу докорінно перебудувати промисловість, сільське господарство, транспорт. Зміниться весь життєвий уклад людей, їх побутові умови. Нове життя почнеться в безводних тепер пустинях, малодоступних горах. Людина розширить свої володіння за рахунок освоєння, здавалося б, навіки безлюдних зон Арктики й Антарктики.

А попереду — нові завдання. Вже тепер намічаються можливості приборкання ще потужнішої сили — термоядерної реакції синтезу. Вона дасть потуж-

ності, набагато більші за ті, які ми маємо при реакції розщеплення. Це в свою чергу неминуче приведе до нового стрибка в енергетиці і багатьох суміжних галузях господарства.

Однак повернемося до наших днів. Що перешкоджає вже сьогодні повністю здійснити всі "чудеса" епохи атомної енергії? Головна з перешкод на цьому шляху — недостатність наших знань про будову матерії, структуру її елементарних частинок, характер їх взаємодії. Тому кожному успіхові конструкторів, інженерів у галузі атомної техніки, має передувати кропітка робота дослідників-фізиків.

Цю роботу, зовні дуже прозаїчну, довгий час провадять вчені багатьох країн. Саме їй людство передусім зобов'язане всіма досягненнями у використанні атомної енергії. Багато вже зроблено, але ще більше потрібно зробити, перше ніж настане розквіт атомного віку.

Які особливості дослідження ядерних проблем? Найважливішими з них є необхідність масових теоретичних і експериментальних шукань, складна методика досліджень, потреба в нових, небачених досі масштабах і складності знаряддях експерименту.

Винайдення мікроскопа дало змогу вивчити біологію хвороботворних мікробів, знайти методи боротьби з ними, відкрити корисні мікроорганізми і примусити їх служити людині. Проте оптичний мікроскоп ви-

R. MYNDIUK & SON

Всі роди асєкурації

575 Queen St. W.

(над Аркою)

Toronto 2B

Office: EM 6-6326

Res.: LE6-4444

явився безсилим у боротьбі з вірусами. На допомогу прийшов електронний мікроскоп, хоч і він дає змогу виявити не всі віруси, наявність яких доведена наукою. А як же досліджувати елементарні частинки, що в мільйони раз менші від вірусів? При цьому треба врахувати, що такі частинки мчать з космічними швидкостями. Тривалість життя багатьох із них визначається миттю, а тривалість багатьох процесів, які треба вивчити, — мікросекундами.

І все-таки вчені переборюють ці труднощі. Виявляється, те, що відбувається в середині атомного ядра, піддається строгим математичним і логічним дослідженням фізиків-теоретиків. Правда, вивчення того, чого ніколи не бачив і, можливо, не побачить, дуже ускладнює роботу теоретиків, але вони вперто йдуть до поставленої мети, пізнаючи закономірності природи.

День у день ми є свідками того, як багато передбачень теоретиків блискуче підтверджується експериментом. Так, у 1925-1930 рр. англійський фізик Дірак сформулював теорію, з якої можна було зробити висновки про наявність так званих античастинок. У 1956 році американський фізик Сегре на Московській і Женевській конференціях вчених повідомив про відкриття колективом дослідників лабораторії Берклі (США) антипротона. Минуло небагато часу — і преса сповістила про відкриття антиневтрона.

Пліч-о-пліч з теоретиками працює численна армія фізиків-експериментаторів. За допомогою складних установок вони

Д-р А. ФЕДИНА
лікар, хірург, акушер
(напроти Вестерн Госпіталю)
386 Bathurst St.
Office: EM. 3-3661
Res.: WA. 1-1905

відтворюють явища взаємодії частинок. З цією метою використовуються атомні реактори і прискорювачі заряджених частинок.

При будь-якому збільшенні неможливо побачити елементарні частинки. Однак виявляється, що, застосовуючи лічильники Гайгера-Мюллера чи лічильники, які ґрунтуються на відкритому проф. Черенковим ефекті (черенковські лічильники), можна реєструвати їх рух. Через мікроскоп видно якщо не частинки, то сліди реакцій, які виникають внаслідок їх зіткнення. Для цього користуються камерою Вільсона, спеціальними фотоемульсіями, пазирковими камерами й ін.

У результаті численних експериментів вчені здобувають багато фактичного матеріалу. Тисячі людей у різних країнах проводять первинну обробку таких даних. Сотні фізиків прагнуть узагальнити дані дослідів, зробити з них висновки, які в свою чергу підлягають перевірці шляхом нових експериментів.

М. Л.

Ще раз просимо: Надсилаючи передплату із ЗДА, пам'ятайте, що американський долар на 5 ц. дешевший! За виміну чека також мусимо доплачувати кожний раз по 15 центів!

ЗЛОЧИНЦІ — ГЕРОЇ

Все відбулося без галасу, без хмари фоторепортерів, у зеленкуватій залі найважчої американської тюрми Коломбос в Огайо, — 14 червня 1954 року, о год. 5 попол. Чотирнадцятеро в'язнів засіло на лавках і серед якоїсь виїмково врочистої тиші очікували приходу лікаря та його асистентки. Опісля ж усе тривало дуже коротко: кожному з них дали по дві ін'єкції в руку... Усі розійшлися по своїх кімнатах, до своєї праці, і мовчанка тривала повних 8 місяців. Тоді тільки скликано пресову конференцію, щоб подати результат найбільш незвичайного експерименту, який будь-коли відбувся в історії медицини.

В'язням встрикнуто в організм клітини рака! Досі були тільки здогади, але не було певности, що організм посідає свій природний механізм, який поборює рака. Дослід виявив слухність цієї гіпотези: ракові клітини не тільки не розвинулися, але організми викинули їх з себе дуже швидко і вповні. Залишається вже тільки

встановити, чим людський організм поборює рака, щоб остаточно знайти лікарство на цю страшну недугу. Д-р Родс, який кермує цими експериментами, заявив, що тепер уже питання, не — чи рак буде переможений, а тільки, коли це станеться!

Як прийде день перемоги, то людство завдячуватиме її також тим 14 в'язням, що за грібими мурами тюрми відбувають свої досмертні кари.

19 травня 1956 року в'язнична газетка опублікувала мале оголошення: "Пошукується доброгольців для протиракових дослідів". В наступному числі були докладніші пояснення проблеми: Дослідний інститут пошукує добровольців, яким можна було б встрикнути ракові клітини, ін'єкції будуть зроблені в передрам'я, на двох різних місцях; по двох тижнях одну з насаджених клітин виріжеться для дослідів, а друга буде розвиватися, поки її не бизбудеться сам організм; коли б організм її не переміг, тоді згодом усунеться наріст хірургічно. У дальшім поясненні було виразно підкреслене, що в'язні-добровольці не користатимуть з ніяких полегш і що їхня в'язнична кара не буде зменшена.

Сказав би хтось, — безнадійна справа знайти людей, що добровільно, для добра людства, хотіли б ризикувати терпінням і смертю. А зокрема знайти їх у тюрмі Коломбус,

YARMEY CLINIC

314 Bathurst St., Toronto
Telephone EM. 4-7146

Directed
by
Dr. W. J. YARMEY

де в 1930 році 322 в'язнів згоріло живцем, підпаливши тюрму, щоб вирватись на волю, а в 1952 році впродовж 24 годин ставлено спротив гвардії, вчинивши шкоди на пів мільйона доларів!

Але ті, хто так думав, помилялися.

Перше зголошення прийшло наступного таки дня. "Я позбавив життя, отже даю вам за нього своє" — писав вбивник. Пошукувано 25 добровольців, щоб вибрати з них 14, а зголошилося 135. "Я маю п'ятеро дітей, які можуть померти на така так, як вмерла моя мати" — писала якась жінка. "Я засуджена на до смертну тюрму — писала інша, — отже хіба тільки на це ще придамось світові". "Це нагода впродовж кількох місяців бодай не бути непотрі-

бом, — писав якийсь в'язень. — Тільки не вважайте мене героєм!"

Ніхто, крім в'язничної служби, не знає і не знатиме прізвищ тих людей. Це справді безіменні герої. Подано тільки, що їх вік є поміж 22 і 56 роками, що між ними є двох чорних, що 4 з них засуджені на до смертну тюрму, 4 є кримінальників-рецидивістів і 6 злодіїв...

Це був лиш початок дослідів на в'язнях. Тепер почато другу серію експериментів і знову зголосилося 52 добровольців.

Повільними кроками, завдяки праці, терпінню і героїзмові людей, наука йде до своєї мети: — щоб полегшити людський біль, щоб мільйонам людей продовжити життя, щоб дітям врятувати батьків і щоб батькам вилікувати дітей. (Тр)

ЧОРНІ ЖИДИ ІЗ КОХІН

Недавно часописи принесли вістку, що чорні жиди із Кохін, яких предки втекли до Індії перед двома тисячами років, повертаються до їхньої батьківщини — Ізраїля. Вже біля три тисячі з них прибули до Палестини, а залишилось в Індії єсього кількасот. Одну із синагог розібрано до останнього каменя, щоб перевезти її на нове місце поселення, де вона буде реконструйована. Натомість білі жиди залишилися в Індії. "Ми зв'язані з Індією нашими грошовими інтересами, — сказав їхній провідник, — що їх не можна перенести".

Ніхто не знає докладно дати, коли то перші жиди поселилися на Малабарському побережжі. Як каже передання, жиди з Кохін втекли з Єрусалиму по

зруйнованню святині в 70 році перед Христом. Але є позначки, що це сталося на декілька століть раніше і, можливо, вони прибули там ще на кораблях Соломона, щоб торгувати східним корінням. Легенда розказує, що поміж жидами побував в 53 році по Христі св. Тома і навернув 40 з них на християнство.

Перша жидівська оселя поставила в Гранганорі, на півночі від Кохін. Там, пануючий тоді гіндуський князь подарував їм землю на вічність. У кохінській синагозі і досі зберігаються мідяні таблиці, на яких виписаний цей княжий запис.

Згодом вони втекли до Кохін перед Маврами і Португальцями. Раджа дав їм поблизу своєї палати землю, на якій постало

жидівське місто. Під голландським пануванням жида з Кохін нав'язали зв'язок з жидами в Голландії, а згодом і з новим Амстердамом (який опісля названо Нью-Йорком). Біблію і святи книги, знищені португальцями, видрукувано для кохінських жидів наново в Амстердамі.

Чорні жида ніколи не підтримували надто приязних взаємин з білими. Білі жида кажуть, що чорні є нащадками невільників. Натомість чорні жида впевняють, що їхні предки попались були у вавилонський полон за Навуходонозора і їх заслано до

Індії в VI столітті перед Христом.

Подружжя поміж білими і чорними жидами є великою рідкістю. Білі жида стали в Індії багатими купцями, тоді коли чорні залишились бідними і працювали на ріллі, або були робітниками чи послугачами. Коли створено вільну ізраїльську державу, вони вирішили вернутись на прабатьківську землю. Не обійшлося при цьому без перешкод, бо їх примано нерадо, боячись, щоб не принесли з собою недуги "елефантіазис", дуже поширеної в Малябарі.

ТАЄМНИЦЯ ЗАЛІЗНОЇ МАСКИ

Бастилія, найстрашніша тюрма у Франції, збудована в 1366-83 роках. 14 липня 1789 року повсталий народ взяв штурмом і зруйнував Бастилію.

Архіви Бастилії стали тоді широко відомі. Список в'язнів був дуже великим. Одним з перших у списку був інженер Гуго Обрію, який збудував Бастилію. Багато в'язнів було позначено в тюремних документах номерами або вигаданими прізвищами. Імена їх так і лишилися невідомими.

У вересні 1698 року в Бастилію прибув в'язень у залізній масці з отворами для очей. Рівно через п'ять років цей в'язень, обличчя якого ніхто не бачив, був похований і записаний у церковну книгу під ім'ям Марчилло. Гадають, що його задушила ростуча бо-рода.

За кілька хвилин до того, як похоронна процесія вирушила на кладовище, з воріт Бастилії вилетів кур'єр на баскому коні. Він віз Людовіку XIV загорнуту в плащ голову в залізній масці.

І досі точно не встановлено, хто був в'язень у залізній масці, хоч цю таємницю намагалися розкрити різні дослідники, починаючи з Вольтера.

ЧИТАЧІ ПРО "МИ І СВІТ"

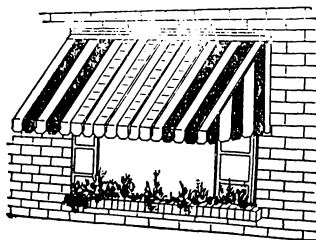
С. Б. Філадельфія (ЗДА). — "Пересилаю передплату на ваш цікавий і гарно редагований магазин. Читала я його постійно в Аргентині, а тепер, прибувши недавно до ЗДА, з приємністю його пренумерую".

д-р І. С., Брантфорд (Кан.). — "Дуже мило читати цей магазин в українській мові. Це на правду цінне й цікаве видання".

Р. С., Нью-Йорк (ЗДА). — "Журнал дуже мені сподобався і з найбільшою приємністю прочитую його "від дошки до дошки".

KOOL LITE ALUMINUM AWNING COMPANY

176 Norseman St. — Toronto 18, Ont.

виробляє з алюмінієм

різноколірові дашки (криші)
над вікнами, дверми, літними
верандами, виставовими вік-
нами і т. п.

Ці т. зв. **Awnings and Canopies** на бажання заінтересованих можуть бути трьох родів:

- 1) **постійні**, що не рухаються,
- 2) **рухомі**, що їх можна відкривати і закривати, і
- 3) **рольовані**, що їх можна піднімати та спускати.

За інформаціями та зі замовленнями звертатися до співвласника цієї фірми **п. І. Лещишина**.

Т е л е ф о н и :

Бюро: RO 7-1441
BE 3-3121

Мешк.: RO 6-4613

КАЖУТЬ:

Штурм, Марконі й Левіс,
Тавропулос, Лещинські й Дейвіс
І земляк наш Петро Кучер,
Що найкращий — це хліб "ФЮЧЕР"!

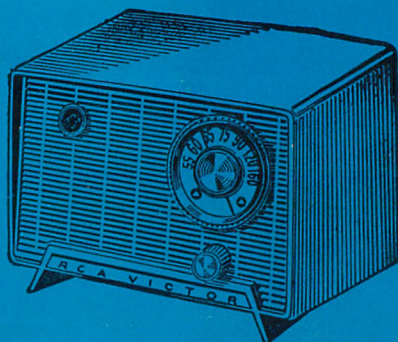
УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ

"БУДУЧНІСТЬ"

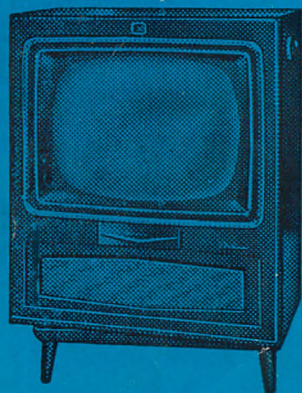
"THE FUTURE BAKERY"

735 Queen St. W. Toronto, Ontario

Щоб бачити
цілий світ,
ви до "Альфи"
лиш зайдіть!

RCA VICTOR 'NIPPER VI'

Model 21 C 210
The Harrisons
Deluxe

НАЙКРАЩІ ТЕЛЕВІЗІЇ

RCA VICTOR

знайдете у фірмі

ALPHA FURNITURE CO.

735 Queen St. W., Toronto, Ont.

Tel. EM 3-9637